

Energetická chudoba

v roce 2023

Financováno
Evropskou unií

Sociální
bydlení

Pro MPSV zpracovala Platforma pro sociální bydlení ve spolupráci s Fakultou sociálních studií Ostravské univerzity.

Doporučení a řešení energetické chudoby prezentovaná v této analýze nereprezentují stanovisko MPSV.

Autoři a přispěvatelé

Mgr. Jan Klusáček za Platformu pro sociální bydlení

Prof. Mgr. Soňa Kalenda, Ph.D. za Ostravskou univerzitu

Červen 2024

Analýza vznikla v rámci projektu MPSV „Podpora sociálního bydlení a jeho systémové zavádění v ČR“. Projekt je realizován v rámci OPZ+. Registrační číslo projektu: CZ.03.02.02/00/22_004/0000245.

Úvod

Energetická chudoba je významným společenským problémem, jenž výrazně ztěžuje naplňování základních potřeb lidí, kteří se v ní nachází.

Už před energetickou krizí, která nastoupila v roce 2020, se v energetické chudobě nacházel skoro milion obyvatel ČR (viz studii [Energetická chudoba a její řešení](#)).

Cílem této analýzy je především poskytnout odpovědi na následující otázky:

1. Kolik lidí se nachází v energetické chudobě?
2. Kdo je nejvíce ohrožen energetickou chudobou?
3. K jakému nárůstu energetické chudoby došlo po dramatickém zvýšení cen energií mezi lety 2020 a 2023?

Nadto je nabídnuto stručné shrnutí hlavních možností řešení energetické chudoby.

Manažerské shrnutí

1 Co je to energetická chudoba?

v energetické chudobě se nacházejí lidé, kteří žijí v domácnosti s příjmem do 5. příjmového decilu a přiznávají buď to, že si nemohou dovolit dostatečně **vytápět byt**, nebo **dluhy na energiích**, anebo **vydávají na energie více než 20 %** svého čistého měsíčního **příjmu**, a současně se nacházejí v chudobě (tj. příjmové či subjektivní chudobě nebo v materiální deprivaci).

2 Kolik lidí žije v Česku v energetické chudobě?

v energetické chudobě žije přibližně **1,3 milionu (13 %) obyvatel ČR**. Z toho přibližně 300 tisíc jsou děti do 18 let a 400 tisíc senioři ve věku 65 a více let.

V **extrémní energetické chudobě** se nachází přibližně **440 tisíc osob**. Poté, co uhradí náklady na bydlení a energie, zbývá těmto lidem kvůli vysokým výdajům na energie méně peněz na život, než má k dispozici 95 % obyvatel ČR. Velmi často trpí **materiální deprivací**.

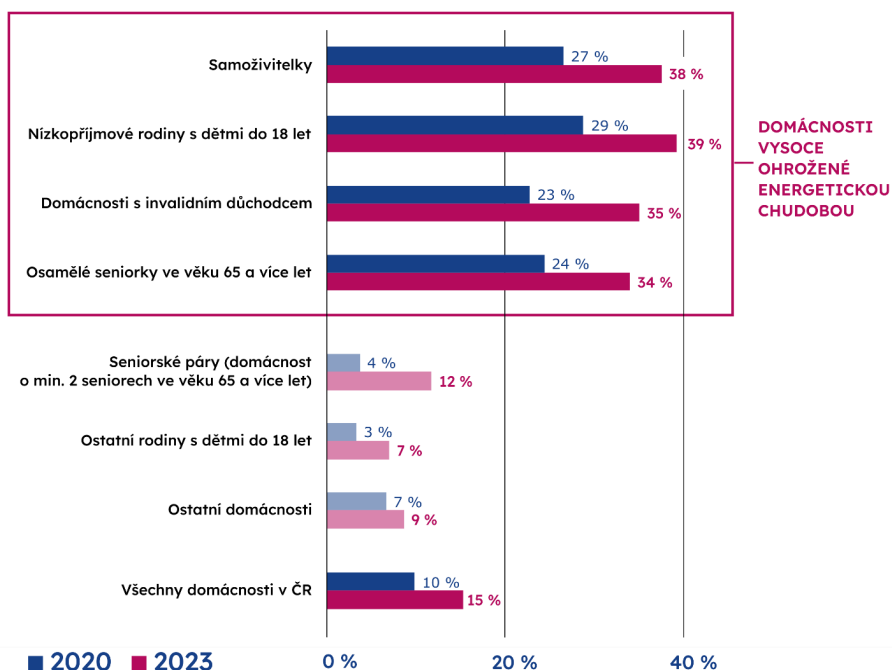
3 Kdo je nejvíce ohrožen energetickou chudobou?

Nejvíce jsou energetickou chudobou ohrožené **samoživitelky, nízkopříjmové rodiny s dětmi, invalidní důchodci a osamělé seniorky**.

Dvě největší skupiny obyvatel v energetické chudobě tvoří **nájemníci a chudí vlastníci rodinných domů**.

Míra ohrožení energetickou chudobou je ale vyšší mezi nájemníky než mezi vlastníky. Riziko energetické chudoby zvyšuje nízký příjem, vysoká energetická náročnost bydlení a velká podlahová plocha na osobu.

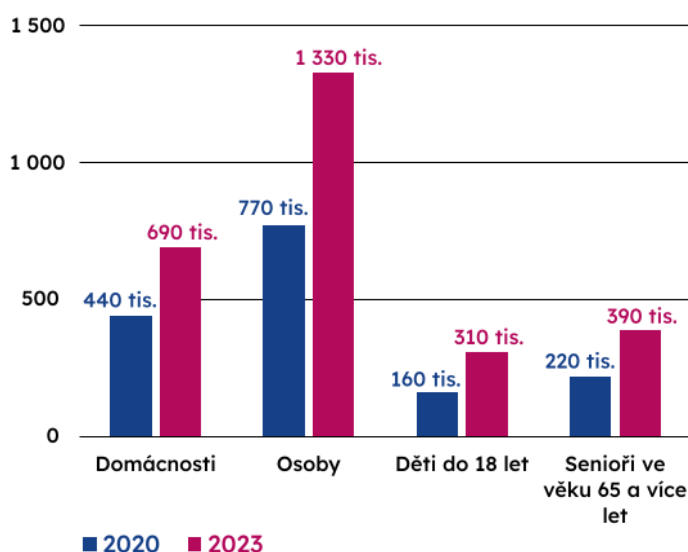
Graf 1: Výskyt energetické chudoby podle typu domácnosti

4 Jak vzrostla energetická chudoba v souvislosti s energetickou krizí?

Mezi lety 2020 a 2023 došlo k téměř **zdvojnásobení** počtu obyvatel ČR, kteří se nacházejí v energetické chudobě.

Graf 2: Porovnání velikosti populace v energetické chudobě v roce 2023 s rokem 2020

5 Jaká jsou hlavní řešení energetické chudoby?

1. Na prvním místě je to výrazné **zintenzivnění tempa snižování energetické náročnosti bydlení domácností v energetické chudobě**. Znamená to, že je potřeba snižovat vysokou energetickou náročnost nájemního bydlení a starých rodinných domů. Současně je nezbytné **výrazně akcelarovat výstavbu energeticky úsporného nájemního bydlení**. Možností, jak zvýšit prostředky na energeticky účinné nájemní sociální bydlení, je využít část z prostředků, které jsou k dispozici v Modernizačním fondu a budou k dispozici v Sociálně klimatickém fondu.
2. **Přijetí zákona o podpoře v bydlení**, který zavádí povinnost zřídit kontaktní místa pro bydlení ve všech obcích s rozšířenou působností. Otevření kontaktních míst pro bydlení je nezbytné k tomu, aby více domácností v energetické chudobě začalo čerpat příspěvek na bydlení, na nějž mají nárok a jenž jim může významně pomoci s náklady na energie.
3. **Posílení poradenství v oblasti snižování energetické chudoby** pro jednotlivé domácnosti. Poradenství pomůže nastavit energeticky šetrné hospodaření, využívání energeticky úsporných spotřebičů i realizaci potřebných stavebních úprav, které vyplývají z řešení výše. Ve všech těchto oblastech spustila vláda projekty, které pomáhají přímo v terénu.

Obsah

Úvod	1
Manažerské shrnutí	2
Data	5
Slovníček pojmů	6
1 Co je to energetická chudoba?	8
1.1 Definice energetické chudoby	8
1.2 Základní indikátory energetické chudoby	9
2 Kolik lidí žije v Česku v energetické chudobě?	19
2.1 Celková velikost populace v energetické chudobě	19
2.2 Extrémní energetická chudoba	20
2.3 Energetická chudoba podle přítomných indikátorů	24
3 Kdo je nejvíce ohrožen energetickou chudobou?	26
3.1 Ohrožení energetickou chudobou podle složení (typu) domácnosti	26
3.2 Ohrožení energetickou chudobou podle příjmů	28
3.3 Ohrožení energetickou chudobou podle energetického výdaje na m ² a podlahové plochy na osobu	30
3.4 Ohrožení energetickou chudobou podle realizovaných opatření na snížení energetické náročnosti budovy	31
3.4 Ohrožení energetickou chudobou podle typu bydlení a titulu k užívání bytu	35
3.5 Ohrožení energetickou chudobou podle velikosti obce	37
3.6 Ohrožení energetickou chudobou podle kraje bydliště	39
4 Růst energetické chudoby v souvislosti s energetickou krizí	40
4.1 Růst energetické chudoby	40
4.2 Růst indikátorů energetické chudoby	41
5 Hlavní řešení energetické chudoby	42
5.1 Slovo úvodek k řešením energetické chudoby	42
5.2 Snižování energetické náročnosti bydlení	43
5.3 Příspěvek na bydlení	45
Závěr	50
Seznam tabulek a grafů	51
Přílohy	53

Data

Tato analýza je primárně založena na podrobné analýze mikrodát z reprezentativního šetření [Příjmy, výdaje a životní podmínky domácností](#) (dále *Životní podmínky* nebo také *SILC*) za rok 2023. Jedná se o výběrové šetření, realizované Českým statistickým úřadem (dále ČSÚ), které zahrnuje reprezentativní vzorek více než 8 500 českých, moravských a slezských domácností, a tím o nejvýznamnější zdroj informací o příjmech a životních podmínkách domácností v ČR. Počty domácností ve vzorku *SILC* v jednotlivých krajích ČR jsou k dispozici v Příloze 2.

Cílem tohoto každoročního šetření je mimo jiné získat údaje o finanční situaci různých typů domácností, o kvalitě bydlení a nákladech na něj, o vybavenosti bytů i zdravotních, pracovních a materiálních podmínkách domácností a jejich jednotlivých členů. Obdobné zjišťování probíhá v celkem 34 evropských zemích a je hlavním zdrojem pro kvantifikaci rozsahu sociálních problémů v zemích EU.

Limity analýzy

Vzhledem k tomu, že se jedná o výběrové šetření, je třeba při interpretaci výsledků počítat se statistickou chybou. Jelikož jsou v této analýze prezentovány absolutní četnosti výskytu poměrně složitých „odvozenin“ založených na kombinaci řady proměnných z mikrodát *Životních podmínek*, nejsou v případě těchto zkonstruovaných proměnných k dispozici odhady 95% intervalu spolehlivosti, jak je zveřejňuje ČSÚ v případě základních proměnných v *Životních podmínkách*. Například při odhadovaném počtu 500 tisíc osob ČSÚ uvádí 95% interval spolehlivosti, tedy ± 33 tisíc,¹ což znamená, že skutečný počet osob se bude s 95% pravděpodobností pohybovat mezi 467 a 533 tisíci lidí.

Protože pro „odvozeniny“ prezentované v této analýze (jako je např. „energetická chudoba“) nejsou 95% intervaly spolehlivosti známy (a je prakticky nemožné je kalkulovat), je namísto intervalů napříč textem používáno slovo „přibližně“, aby bylo čtenáři zřejmé, že prezentovaná množství osob nejsou přesným údajem o počtu osob v určité situaci napříč českou populací. **Jako přibližné je třeba chápat všechny údaje v analýze.**

Hodnoty jsou napříč textem taktéž zaokrouhlovány na celá čísla, aby nevytvářely dojem přesnosti.

Dalším omezením dat *SILC* je skutečnost, že **neobsahují informace o exekucích a insolvencích a o příjmech domácností po odečtení exekučních srážek. Skutečný počet osob v energetické chudobě tak bude velmi pravděpodobně vyšší**, než je v této analýze uváděno, jelikož skutečné disponibilní příjmy domácností po exekučních srážkách budou nižší.

¹ Viz [první Tabulku k metodickým vysvětlivkám Životních podmínek 2023](#).

Slovníček pojmů

(data) Životní podmínky	Data z reprezentativního šetření Příjmy, výdaje a životní podmínky domácností (SILC) realizovaného ČSÚ.
Ekvivalizovaný čistý příjem (příjem přepočtený na spotřební jednotku)	Celkový čistý peněžní příjem domácnosti vydělený počtem spotřebních jednotek v domácnosti.
Energetická chudoba	Situace, kdy domácnost s podprůměrným příjmem buď přiznává, že si nemůže dovolit dostatečně vytápět byt, nebo přiznává dluhy na energiích, nebo vydává na energie více než 20 % svého čistého měsíčního příjmu a současně se nachází v chudobě.
Energetický výdaj	Celkový měsíční výdaj na energie. Zahrnuje náklady na elektřinu, plyn, ústřední vytápění a ohřev vody a paliva.
Extrémní energet. chudoba	Situace, kdy domácnost splňuje kritéria energetické chudoby a současně její čistý ekvivalizovaný reziduální příjem po uhrazení nákladů na bydlení včetně energií patří mezi nejnižších 5 % domácností.
Chudoba	Situace buď příjmové chudoby (viz výše), materiální deprivace (viz výše) nebo subjektivní chudoby. Za domácnost v subjektivní chudobě je považována domácnost, která uvedla buď že si nemůže dovolit zaplatit neočekávaný výdaj ve výši 14 100 Kč, nebo že vychází s celkovým měsíčním příjmem s velkými obtížemi či s obtížemi, nebo že vezme-li v úvahu své celkové náklady na bydlení a případné splátky hypotéky/úvěru, tak jsou tyto výdaje pro domácnost velkou zátěží. Jedná se o stejnou definici chudoby, jaká byla uplatněna ve studii Energetická chudoba a její řešení , a v této analýze je uplatněna, aby byla zajištěna srovnatelnost.
Materiální deprivace	Nedostatek či neuspokojivá situace u 4 a více položek z celkového počtu 9 stanovených ČSÚ. Jde o vybrané položky pro hodnocení míry deprivace zahrnující předměty dlouhodobé spotřeby (telefon, barevný televizor, pračku, automobil) a případy, kdy má domácnost potíže při nakládání s finančními prostředky (krytí nečekaných výdajů, jeden týden dovolené ročně mimo domov, jídlo s masem nebo rybou každý druhý den, přiměřené vytápění bytu nebo domu, předcházení vzniku dluhů) (viz Metodické vysvětlivky k Životním podmínkám).

Nadprůměrný příjem	Čistý reziduální příjem přepočtený na spotřební jednotku od 6. do 10. decilu.
Náklady na bydlení	Celkové náklady na bydlení dle kalkulace ČSÚ. Zahrnují (v závislosti na typu bydlení) náklady na: nájemné, úhradu za užívání bytu, splátky hypoték, fond oprav, společné služby pro celý dům, elektřinu, ústřední vytápění a teplou vodu, plyn z dálkového zdroje, vodné a stočné, odvoz odpadků, paliva, pojištění domu/bytu, daň z nemovitosti a případné ostatní náklady (viz Metodické vysvětlivky k Životním podmínkám).
Osamělá seniorka	Samostatně hospodařící domácnost, která má pouze jednoho člena, jímž je osoba ve věku 65 a více let. Napříč analýzou je záměrně používán ženský rod (i pro případy, kdy jde o domácnost zahrnující jednoho muže seniora), jelikož 73 % z domácností tvořených jednou osobou starší 65 let představují domácnosti tvořené ženou. Z domácností samostatně hospodařících seniorů v energetické chudobě představují domácnosti osamělých žen seniorek dokonce 79 % (viz. Kap. 3.1).
Podprůměrný příjem	Čistý reziduální příjem přepočtený na spotřební jednotku do 5. decilu včetně.
Příjmová chudoba	Situace, kdy je čistý měsíční reziduální příjem domácnosti přepočtený na spotřební jednotku nižší než 0,6 hodnoty mediánu čistého měsíčního reziduálního příjmu domácnosti přepočteného na spotřební jednotku všech domácností.
Reziduální příjem	Čistý peněžní příjem po odečtení nákladů na bydlení včetně energií.
Samoživitelka	Rodič nezaopatřeného dítěte, který žije s alespoň jedním dítětem v (samostatně hospodařící) domácnosti, v níž nežijí žádní jiní dospělí. Napříč analýzou je záměrně používán ženský rod (i pro případy, kdy domácnost vede muž), jelikož 86 % ze samoživitelských domácností vedou ženy. Ze samoživitelských domácností v energetické chudobě je to dokonce 90 % (viz Kap. 3.1).
Spotřební jednotka	Přibližný indikátor spotřeby domácnosti, který zohledňuje, že některé náklady – jako náklady na bydlení nebo vytápění – nerostou lineárně s počtem osob v domácnosti. v analýze se pracuje s definicí spotřební jednotky dle OECD (kterou primárně používá ČSÚ). Podle ní je první dospělá osoba v domácnosti považována za 1 spotřební jednotku, každá další dospělá osoba (starší 13 let) za 0,7 spotřební jednotky, děti do 13 let včetně za 0,5 spotřební jednotky (viz Metodické vysvětlivky k Životním podmínkám).

1 Co je to energetická chudoba?

Shrnutí

v energetické chudobě se nacházejí lidé žijící v domácnostech s příjmem v přepočtu do 5. příjmového decilu na spotřební jednotku, které buď přiznávají, že si nemohou dovolit dostatečně vytápět byt, nebo přiznávají dluhy na energiích, nebo vydávají na energie více než 20 % svého čistého měsíčního příjmu a současně se nacházejí v chudobě.

1.1 Definice energetické chudoby

První vymezení energetické chudoby v českém kontextu připravili odborníci z Vysoké školy ekonomické v metodice *Energetická chudoba a zranitelný zákazník* certifikované Ministerstvem průmyslu a obchodu (dále jako „Metodika“), která byla zveřejněna v roce 2021.²

V energetické chudobě se podle této Metodiky nachází domácnost, která splňuje některý z těchto **indikátorů**:

- A. uvádí, že si nemůže dovolit dostatečně vytápět byt,
- B. nebo přiznává dluhy na energiích,
- C. nebo vynakládá na energie velkou část ze svých příjmů (více než dvojnásobek mediánu – viz níže),
- D. nebo je v tzv. skryté energetické chudobě (absolutní energetický výdaj na spotřební jednotku je nižší než polovina národního mediánu).

S uvedenými indikátory energetické chudoby (vyjma indikátoru skryté energetické chudoby, který není částí) se pracuje i při měření energetické chudoby v jiných zemích EU.

S velmi obdobným vymezením energetické chudoby pracovala i studie [Energetická chudoba a její řešení](#) publikovaná v roce 2022 (dále též „Studie“). Tato Studie vypustila indikátor skryté energetické chudoby, jelikož se ukázalo, že z dat v *Životních podmínkách* je těžko možné usuzovat na rozsah tohoto jevu. Nízký energetický výdaj na spotřební jednotku má u většiny domácností s energetickým výdajem nižším než polovina národního mediánu velmi pravděpodobně jiné příčiny než to, že si daná domácnost vyšší energetický výdaj nemůže

² VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMICKÁ V PRAZE. FAKULTA PODNIKOHOSPODÁŘSKÁ. *Energetická chudoba a zranitelný zákazník*.

Certifikovaná metodika. Výstup z projektu TK01010194. Více informací o projektu, v jehož rámci byla Metodika připravena (včetně samotné Metodiky), je k dispozici zde: <https://www.mpo.cz/cz/energetika/vyzkum-a-vyvoj-v-energetice/resene-dokoncene-projekty-a-jejich-vystupy/projekty-podporene-v-ramci-1-verejne-souteze-programu-theta/projekt-zranitelnzy-zakaznik-a-energeticka-chudoba--260653/>

dovolit (a proto je v energetické chudobě).³ Dále tato Studie pracovala s mírně odlišným způsobem měření u indikátoru C než Metodika (byla doplněna podmínka chudoby) a používala 5. příjmový decil namísto 3. příjmového decilu jako primární příjmový strop pro energetickou chudobu.⁴

Díky popsaným úpravám vymezení energetické chudoby v této Studii:

- byl přesněji zachycen rozsah problému chudoby (spolu)způsobené náklady na energie, v které se mohou nacházet (a dle dat nacházejí) nejen domácnosti s příjmem v prvních třech příjmových decilech (tj. do primárního příjmového stropu dle Metodiky), ale i lidé s příjmem ve 4. a 5. příjmovém decilu, kteří mají vysoké výdaje na energie;
- mezi energeticky chudé nebyly započítány domácnosti, které sice vynakládají významnou část svých příjmů na energie, ale nejsou v chudobě (tudíž je poněkud sporné označovat je za energeticky chudé).

V této analýze je proto uplatněna shodná konceptualizace energetické chudoby jako ve studii [Energetická chudoba a její řešení](#), a to s jedinou drobnou úpravou: namísto dvojnásobku mediánového podílu výdajů na energie na příjmech je coby hranice vysokého podílu výdajů na energie na příjmech jako jedna z podmínek energetické chudoby uplatněna hranice 20 % příjmů vynaložených na energie. Tato úprava je podrobně vysvětlena v Příloze 1. Ve stručnosti lze říci, že k této úpravě bylo nezbytné přistoupit kvůli tomu, že došlo k plošnému zdražení energií. To způsobilo, že se významně zvedla hodnota mediánového podílu výdaje na energie na příjmech, takže i domácnosti, které vynakládají na energie méně než dvojnásobek mediánu, jenž činí 22 %, se nacházejí v energetické chudobě jako chudobě (spolu)způsobené vysokými náklady na energie. Nebo jinými slovy: patří mezi populaci, které na život zbývá velmi málo peněz kvůli vysokým nákladům na energie.

Tato analýza navíc pracuje s konceptem „extrémní energetické chudoby“ coby označením pro situaci, kdy vysoké výdaje na energie (spolu)způsobují propad lidí do extrémní příjmové chudoby, s kterou je spojená vysoká míra materiální deprivace (viz kapitolu 2 pro podrobnosti).

1.2 Základní indikátory energetické chudoby

Jak je zřejmé z výše uvedeného, rozsah energetické chudoby byl kvantifikován s pomocí tří základních měřitelných indikátorů:

1. (Ne)možnost dostatečně vytápět bydlení
2. Dluhy na energiích
3. Vysoké výdaje na energie (spolu)způsobující chudobu

³ Viz Přílohu 2 Studie pro podrobné odůvodnění vypuštění skryté energetické chudoby.

⁴ Viz Přílohu 1 Studie pro podrobnosti.

V této kapitole jsou představeny počty domácností (a počty dospělých osob či dětí v nich žijících), pro které platí, že v jejich případě byl přítomný některý z těchto indikátorů. Vždy je prezentován celkový počet domácností, v jejichž případě byl daný indikátor přítomný, a to včetně domácností, u kterých byl současně přítomný některý další indikátor. Hodnoty uvedené v jednotlivých podkapitolách tedy není možné sčítat (jedna domácnost by mohla být započtena vícekrát). Statistiky uvedené v kapitole 2 jsou zpracované tak, aby každá domácnost byla započítána pouze jednou.

Indikátor 1: (Ne)možnost dostatečně vytápět byt

Podle dat *Životních podmínek* je v ČR aktuálně přibližně 320 tisíc domácností, které si nemohou dovolit dostatečně⁵ vytápět byt, a v těchto domácnostech žije celkem přibližně 640 tisíc obyvatel ČR.

Většina (70 %), tedy 450 z 640 tisíc osob (žijících ve 230 z celkových 320 tisíců domácností), které si nemohou dovolit dostatečně vytápět byt, má podprůměrný příjem, a tudíž je můžeme označit za osoby v energetické chudobě. Jak je vidět z Tabulky 1, v energetické chudobě indikované tím, že si domácnost nemůže dovolit dostatečně vytápět byt, žije přibližně 100 tisíc dětí do 18 let a 130 tisíc seniorů ve věku 65 a více let.

Tabulka 1: Populace v domácnostech, které přiznávají, že si nemohou dovolit dostatečně vytápět byt

Příjem přepočtený na spotřební jednotku	Absolutní počty (v tis.)				Sloupcová procenta			
	Domácností	Osob	Děti do 18 let	Seniorů nad 65 let	Domácností	Osob	Děti do 18 let	Seniorů nad 65 let
Podprůměrné příjmy (do 5. příjmového decilu)	230	450	100	130	72 %	70 %	83 %	76 %
Nadprůměrné příjmy (6. a vyšší příjmový decil)	90	190	20	40	28 %	30 %	17 %	24 %
Celkem	320	640	120	170	100 %	100 %	100 %	100 %

**Populace
v energetické
chudobě**

⁵ Jde o domácnosti, které uvedly v rámci baterie otázek: „Může si Vaše domácnost dovolit uvedené služby nebo výrobky?“ u podotázky „dostatečně vytápět byt“ odpověď „ne“.

Poněkud překvapivě neplatí, že by nemožnost dovolit si dostatečně vytápět bydlení uváděli častěji lidé žijící v rodinných domech než lidé žijící v bytech v bytových domech. Jak je vidět z Tabulky 2, lidé ve vlastních domech tvoří 31 % z populace v energetické chudobě indikované neschopností dostatečně vytápět bydlení, což je méně než podíl vlastníků rodinných domů v české populaci, který činí 44 %. Naopak lidé v pronajatých bytech tvoří 37 % z populace uvádějící nemožnost dovolit si dostatečně vytápět bydlení, což je dvakrát více než by odpovídalo podílu osob v pronajatých bytech v české populaci.

Třídění dat dle velikosti obcí také poněkud překvapivě prokázalo neplatnost hypotézy, že se nemožnost dostatečně vytápět bydlení bude více týkat venkovské populace (která častěji bydlí v relativně velkých rodinných domech). V nejmenších obcích do 1 tisíce obyvatel žije přibližně 15 % ze všech lidí, kteří jsou v energetické chudobě, protože si nemohou dovolit dostatečné vytápění, což velmi přesně odpovídá podílu obyvatel těchto malých obcí na české populaci (ten činí 16 %). Stejně tak i v dalších velikostních kategoriích obcí odpovídá podíl populace, která si nemůže dovolit dostatečně vytápět bydlení, rozložení populace ČR mezi obce různé velikosti.

Tabulka 2: Populace v energetické chudobě, která uvádí, že si nemůže dovolit dostatečně vytápět byt, podle typu stavby a právního titulu k užívání bytu

Typ stavby	Absolutní počty osob (v tis.)				Procenta ze všech osob (celé tabulky)			
	Vlastnické bydlení	Nájemní bydlení	Bydlení u příbuzných / známých (apod.)	Celkem	Vlastnické bydlení	Nájemní bydlení	Bydlení u příbuzných / známých (apod.)	Celkem
Dům	140	10	20	170	31 %	2 %	5 %	38 %
Byt	100	170	10	280	22 %	37 %	3 %	62 %
Celkem	240	180	30	450	53 %	39 %	8 %	100 %

Tento poněkud překvapivý výsledek je dán zřejmě jednak tím, že mezi vlastníky rodinných domů je výrazně méně nízkopříjmových domácností s přepočteným čistým příjmem do 3. decilu než mezi nájemníky (24 % vs. 43 %), jak je vidět z Tabulky 3. Lidé v nájmu navíc musí současně platit nájemné, které je zpravidla vyšší než náklady vlastníků (hypotéku splácí jen přibližně 26 % z vlastníků rodinných domů v ČR). Ve výsledku tak platí, že lidem v nájmu z jejich menších příjmů zbývá o to méně na energie (a nemohou si dovolit dostatečně vytápět bydlení). Roli může hrát také vytápění pevnými palivy (coby relativně levným zdrojem energie) v případě části populace v rodinných domech.

Tabulka 3: Obyvatelstvo ČR podle příjmu a typu bydlení

Decil příjmu přepočteného na spotřební jednotku	Podíl osob podle typu bydlení v příjmových decilech			
	Vlastníci rodinných domů	Lidé v pronajatých bytech	Ostatní	Celkem
1	9 %	26 %	9 %	12 %
2	7 %	11 %	7 %	8 %
3	8 %	7 %	8 %	8 %
4	9 %	7 %	9 %	9 %
5	9 %	6 %	10 %	9 %
6	11 %	9 %	9 %	10 %
7	13 %	8 %	12 %	12 %
8	13 %	10 %	11 %	12 %
9	11 %	8 %	11 %	11 %
10	10 %	9 %	13 %	11 %
Celkem	100 %	100 %	100 %	100 %

Indikátor 2: Dluhy na energiích

Z dat v *Životních podmínkách* můžeme odhadovat, že v ČR je aktuálně přibližně 85 tisíc domácností, které mají dluhy na energiích, a že v těchto domácnostech žije celkem přibližně 200 tisíc obyvatel ČR.

Naprostá většina (90 %), tedy 180 z 200 tisíc osob žijících v domácnostech přiznávajících dluhy na energiích má nižší než průměrný příjem, a tudíž je můžeme označit jako osoby v energetické chudobě. V energetické chudobě indikované tím, že domácnost přiznává dluhy na energiích, žije přibližně 60 tisíc dětí do 18 let, jak je vidět z Tabulky 4.

Tabulka 4: Populace v domácnostech, které přiznávají dluhy na energiích

Příjem přepočtený na spotřební jednotku	Absolutní počty (v tis.)				Sloupcová procenta			
	Domácností	Osob	Děti do 18 let	Seniorů nad 65 let	Domácností	Osob	Děti do 18 let	Seniorů nad 65 let
Podprůměrné příjmy (do 5. příjmového decilu)	70	180	60	10	82 %	90 %	92 %	67 %
Nadprůměrné příjmy (6. a vyšší příjmový decil)	15	20	5	5	18 %	10 %	8 %	33 %
Celkem	85	200	65	15	100 %	100 %	100 %	100 %

**Populace
v energetické
chudobě**

Z analýzy dat *Životních podmínek* vyplynulo, že největší část (72 %, tj. 130 z 200 tisíc) osob v domácnostech přiznávajících dluhy na energiích žije v nájmu. To je zřejmě dáno jednak nižšími příjmy nájemníků (viz výše). Možné je i to, že pro nájemníky je prioritou úhrada nájemného – kvůli obavám z vystěhování. Lidé ve vlastních domech, u kterých by bylo možné očekávat dluhy na energiích s ohledem na vyšší energetickou náročnost rodinných domů oproti bytům v bytových domech (zejména pokud jde o starší rodinné domy), tvoří jen 19 % z populace přiznávající dluhy na energiích.

Indikátor 3: Vysoké výdaje na energie (spolu)způsobující chudobu

O energetické chudobě můžeme taktéž hovořit v případě, kdy domácnost vynakládá velkou část ze svých příjmů na energie, a kvůli tomu se nachází v chudobě.

Jak bylo vysvětleno v kapitole 1.1., za „velkou část příjmů“ Metodika i studie [Energetická chudoba a její řešení](#) shodně považovaly dvojnásobek mediánu podílu výdajů na energie na příjmech českých domácností (medián činil 11 %). V této analýze je pracováno s hodnotou 20 % čistých příjmů vynaložených na energie jako s „velkou částí příjmů“. V Příloze 1 je podrobně vysvětleno, proč je uplatněna hranice 20 % příjmů namísto dvojnásobku mediánu.⁶

V roce 2023 vynakládalo více než 20 % ze svých příjmů na energie celkem 840 tisíc domácností, v nichž žilo téměř 1,4 milionu osob. V domácnostech s podprůměrnými příjmy (do 5. decilu), které vynakládají na energie více než 20 % příjmů, žilo celkem 1,14 milionu osob, jak je vidět z Tabulky 5.

Dle vymezení energetické chudoby ve studii [Energetická chudoba a její řešení](#), z které vychází tato studie (viz kap. 1.1), se domácnost musí současně (kromě vysokého podílu příjmů vynaložených na energie a podprůměrných příjmů) nacházet v chudobě, aby byla započítána mezi energeticky chudé domácnosti. Jinými slovy: musí být splněna podmínka, že vysoké výdaje na energie (spolu)způsobují chudobu. Jak je vidět z Tabulky 5, podmínku chudoby (viz definici chudoby ve Slovníčku pojmů) splňuje a **v energetické chudobě se tedy nachází přibližně 550 tisíc domácností s vysokým podílem výdajů na energie, v kterých žije celkem přibližně 960 tisíc osob, z toho necelých 200 tisíc dětí a více než 300 tisíc seniorů.**

⁶ Hlavním důvodem je skutečnost, že v situaci, kdy dojde k plošnému navýšení výdajů na energie, jako se tomu stalo v letech 2021 až 2023, se dvojnásobek mediánu stane velmi vysokou hodnotou. Důsledkem pro měření energetické chudoby je pak to, že část z domácností, které vynakládají na energie velkou část ze svých příjmů a kvůli tomu jsou v chudobě (a měly by být započítány mezi energeticky chudé), mezi energeticky chudé započítána nebude, protože jejich podíl příjmů vynaložených na energie je sice vysoký, ale není vyšší než dvojnásobek mediánu. Konkrétně v roce 2023 se jednalo o přibližně 180 tisíc lidí, kteří žili v domácnostech vynakládajících na energie více než 20 % příjmů a byli kvůli tomu v chudobě, ale jejich podíl výdajů na energie byl nižší než dvojnásobek mediánu (22 %) a tudíž by nebyli započítáni mezi populace v energetické chudobě v případě uplatnění původní metodiky.

Tabulka 5: Populace s podprůměrnými příjmy (do 5. decilu) podle podílu výdajů na energie a chudoby

Kolik procent příjmů vynakládá domácnost na energie?	Je domácnost v chudobě ?	Absolutní počty (v tis.)				Sloupcová procenta			
		Domácností	Osob	Děti do 18 let	Seniorů nad 65 let	Domácností	Osob	Děti do 18 let	Seniorů nad 65 let
do 20 %	Ne	750	1900	440	590	54 %	54 %	47 %	63 %
	Ano	650	1650	510	340	46 %	46 %	54 %	37 %
	Celkem	1400	3550	940	930	100 %	100 %	100 %	100 %
Více než 20 %	Ne	110	180	10	110	17 %	16 %	5 %	26 %
	Ano	550	960	190	320	83 %	84 %	90 %	74 %
	Celkem	660	1140	210	430	100 %	100 %	100 %	100 %
Celkem	Ne	860	2080	450	700	42 %	44 %	39 %	51 %
	Ano	1200	2610	700	670	58 %	56 %	61 %	49 %
	Celkem	2060	4690	1150	1360	100 %	100 %	100 %	100 %

Populace v energetické chudobě

Příčiny vysokého podílu výdajů na energie na příjmech

Čím se necelý 1 milion lidí, kteří vynakládají velkou část ze svých příjmů na energie a vrhá je to do chudoby, liší od zbytku populace? Jaké mohou být příčiny toho, že některé domácnosti vydávají na energie velkou část ze svých příjmů, což (spolu)způsobuje jejich chudobu? Energetická chudoba je fenoménem, který má řadu příčin. Vliv mají samozřejmě ceny energií, jejichž zvýšení je hlavní příčinou nárůstu energetické chudoby mezi lety 2020 a 2023 (viz kap. 3). Současně ovšem platí, že významná část populace v energetické chudobě je ve „strukturální energetické chudobě“. Jde o téměř milion osob, které byly v energetické chudobě i v době „levných energií“ před jejich zdražením (viz studii [Energetická chudoba a její řešení](#)). Určitý vliv má i spotřebitelské chování (hospodaření s energiemi). Vliv tohoto faktoru nicméně jednak není možné zkoumat s pomocí dat *Životních podmínek* a současně platí, že prostor pro snížení spotřeby energií je u mnoha domácností omezený, protože největší část – téměř 70 % z energetické spotřeby domácností – jde na vytápění (které je možné omezovat jen do určité míry). Spolu s ohřevem vody tvoří vytápění 85 % energetické spotřeby domácností.⁷

Pokud se podíváme na možné příčiny či rizikové faktory energetické chudoby, které je možné zkoumat s pomocí dat *Životních podmínek*, ukáže se následující:

Jak je vidět z Tabulky 6, domácnosti s výrazně nižšími příjmy jsou v energetické chudobě přibližně dvakrát častěji než zbytek populace. Současně ale tyto domácnosti vynakládají také výrazně více na energie, zejména pokud se podíváme na energetický výdaj přepočtený na spotřební jednotku, který je téměř dvojnásobný oproti ostatní populaci.

Jaké jsou možné příčiny? Pro domácnosti v energetické chudobě platí, že na osobu připadá o 20 až 30 % větší podlahová plocha, což zvyšuje energetický výdaj na spotřební jednotku, protože téměř 70 % energetické spotřeby domácností (u starších rodinných domů ještě více) tvoří vytápění, náklady na nějž rostou s podlahovou plochou.

Současně data prezentovaná v Tabulce 6 potvrzují zjištění studie [Energetická chudoba a její řešení](#), že energetická chudoba častěji dopadá na lidi, jejichž bydlení se vyznačuje vyšší energetickou náročností. Výdaje na energie přepočtené na 1 m² podlahové plochy dosahují v případě domácností v energetické chudobě kolem 150 % hodnot běžných pro ostatní typy domácností.

Data tedy potvrzují všechny základní hypotézy ohledně příčin energetické chudoby, které formuloval předchozí výzkum. Ohrožení energetickou chudobou zvyšuje:

1. Nízký příjem
2. Vyšší podlahová plocha na osobu
3. Vyšší energetická náročnost bydlení

Výsledkem přítomnosti některého z těchto faktorů (nebo jejich kombinace) je to, že domácnosti v energetické chudobě vynakládají na energie mnohonásobně vyšší část svých příjmů, než je obvyklé. Jak je vidět z Tabulky 6, čtvrtina z populace v energetické chudobě vynakládá na energie více než 37 % svých příjmů (viz hodnotu 75. percentilu).

⁷ Viz ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Spotřeba paliv a energií v domácnostech – ENERGO2021. Strana 22. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/196217611/15018922.pdf/0ea35dae-ab5f-42f7-b7ef-2819a7ffa025?version=1.1>

Deset procent z této populace, tedy přibližně 100 tisíc lidí, žije v domácnostech, které dávají na energie polovinu svých příjmů. Naopak pro polovinu z domácností, které nejsou v energetické chudobě, platí, že dávají na energie do 10 % svých příjmů, více než 15 % příjmů vynakládá na energie jen čtvrtina z nich.

Přepočtený reziduální příjem po uhrazení nákladů na bydlení energeticky chudých, tedy „kolik peněz zbývá na život“ domácnostem v energetické chudobě, je v důsledku mnohonásobně nižší než reziduální příjem ostatních domácností. Jak je vidět z Tabulky 6, pro 10 % domácností v energetické chudobě, které jsou na tom nejhůře, platí, že jim na život zbývá méně než 2 200 Kč měsíčně na spotřební jednotku (viz hodnotu 10. percentilu), zatímco mezi ostatními domácnostmi dosahuje 10. percentil šestkrát vyšší hodnoty (12 500 Kč). I čtvrtina z domácností v energetické chudobě, která je na tom (mezi energeticky chudými) relativně nejlépe, protože jí zbývá na život více než 11 tisíc Kč, má tedy reziduální příjem po uhrazení nákladů na bydlení stále pod úrovní 10. percentilu ostatních domácností.

Výdaje na energie přitom hrají v tristní finanční situaci energeticky chudých zásadní roli. Jak je vidět z Tabulky 6, pokud by došlo ke snížení výdajů na energie energeticky chudých domácností na polovinu, stále by jim sice zbývalo na život výrazně méně než ostatním domácnostem, ale bylo by to o 2 až 2,5 tisíce Kč měsíčně více na každou spotřební jednotku. Došlo by tedy k významnému zvýšení jejich reziduálního příjmu.

To, že jsou náklady na energie významným zdrojem chudoby českých domácností, je zřejmé i z modelu velikosti populace v příjmové chudobě (lidé, kterým zbývá na život po uhrazení nákladů na bydlení méně než 60 % mediánové hodnoty reziduálního příjmu). **Pokud by došlo ke snížení výdajů domácností na energie na polovinu (např. skrze snížení energetické náročnosti jejich bydlení), došlo by ke snížení velikosti populace v příjmové chudobě měřené příjmem, který zůstane domácnosti po uhrazení nákladů na bydlení, o půl milionu osob (z 1,5 milionu osob na 1 milion lidí).**

Tabulka 6: Srovnání populace, která je v energetické chudobě kvůli vysokému podílu výdajů na energie na příjmech, se zbytkem populace ČR

Indikátor	Energetická chudoba*	Percentil				
		10	25	Medián	75	90
Čistý měsíční příjem v přepočtu na spotřební jednotku (Kč)**	Ne	21 263 Kč	32 353 Kč	47 584 Kč	67 130 Kč	88 579 Kč
	Ano	12 573 Kč	15 379 Kč	18 785 Kč	25 472 Kč	35 599 Kč
Výdaje domácnosti na energie (Kč/měs.)**	Ne	2 400 Kč	3 178 Kč	4 488 Kč	6 307 Kč	8 539 Kč
	Ano	3 465 Kč	4 333 Kč	5 959 Kč	8 290 Kč	10 514 Kč
Podíl příjmů vynaložených na energie	Ne	5 %	7 %	10 %	15 %	19 %
	Ano	21 %	24 %	29 %	37 %	49 %
Energetický výdaj na spotřební jednotku (Kč/měs.)**	Ne	1 353 Kč	1 827 Kč	2 529 Kč	3 529 Kč	5 000 Kč
	Ano	2 646 Kč	3 500 Kč	4 490 Kč	5 800 Kč	7 569 Kč
Podlahová plocha na osobu (m ²)**	Ne	19	26	37	55	75
	Ano	21	30	50	70	95
Energetický výdaj na m ² **	Ne	31 Kč	42 Kč	56 Kč	78 Kč	109 Kč
	Ano	48 Kč	61 Kč	83 Kč	116 Kč	163 Kč
Reziduální příjem po uhrazení nákladů na bydlení na spotřební jednotku (Kč/měs.)**	Ne	12 523 Kč	15 905 Kč	20 808 Kč	28 606 Kč	39 380 Kč
	Ano	2 186 Kč	5 794 Kč	8 809 Kč	11 045 Kč	13 092 Kč
Reziduální příjem po uhrazení nákladů na bydlení na spotřební jednotku při snížení energetického výdaje na polovinu (Kč/měs.)**	Ne	14 019 Kč	17 364 Kč	22 288 Kč	30 039 Kč	40 812 Kč
	Ano	4 369 Kč	7 921 Kč	11 297 Kč	13 709 Kč	15 723 Kč

* Energetická chudoba způsobená vysokými výdaji na energie (domácnosti s podprůměrnými příjmy, u kterých byl přítomný indikátor 3).

** Částky nebyly zaokrouhleny, ale všechny je třeba chápat jako přibližné s ohledem na to, že jsou založené na výběrovém šetření.

2 Kolik lidí žije v Česku v energetické chudobě?

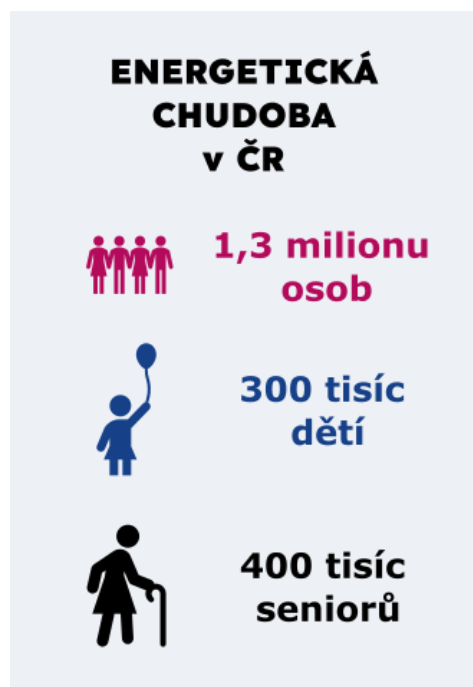
Shrnutí

v energetické chudobě se nachází přibližně 1,3 milionu (13 %) obyvatel ČR. Z toho přibližně 300 tisíc jsou děti do 18 let a 400 tisíc senioři ve věku 65 a více let. V extrémní energetické chudobě se nachází přibližně 440 tisíc osob. Těmto lidem kvůli vysokým výdajům na energie zbývá po uhrazení nákladů na bydlení a energie na život méně než 95 % populace ČR a velmi často trpí materiální deprivací.

2.1 Celková velikost populace v energetické chudobě

Jak bylo vysvětleno v kapitole 1.1, mezi osoby v energetické chudobě jsou počítáni všichni lidé, kteří žijí v domácnostech s podprůměrnými příjmy, pro které platí, že je přítomen alespoň jeden ze tří základních indikátorů energetické chudoby. Tj. jde buď o domácnost, která přiznává, že si nemůže dovolit dostatečně vytápět byt, nebo přiznává dluhy na energiích, nebo vynakládá na energie více než 20 % příjmů a současně se nachází v chudobě.

Celkem splňovalo v roce 2023 alespoň jednu z těchto podmínek přibližně **700 tisíc domácností**, v kterých žilo více než **1,3 milionu osob (13 % obyvatel ČR)**, z toho **300 tisíc dětí a 400 tisíc seniorů ve věku 65 a více let** (protože jde o údaj založený na analýze individuálních dat za jednotlivé domácnosti, je každá domácnost započítána pouze jednou, i když je v jejím případě přítomno více indikátorů současně).

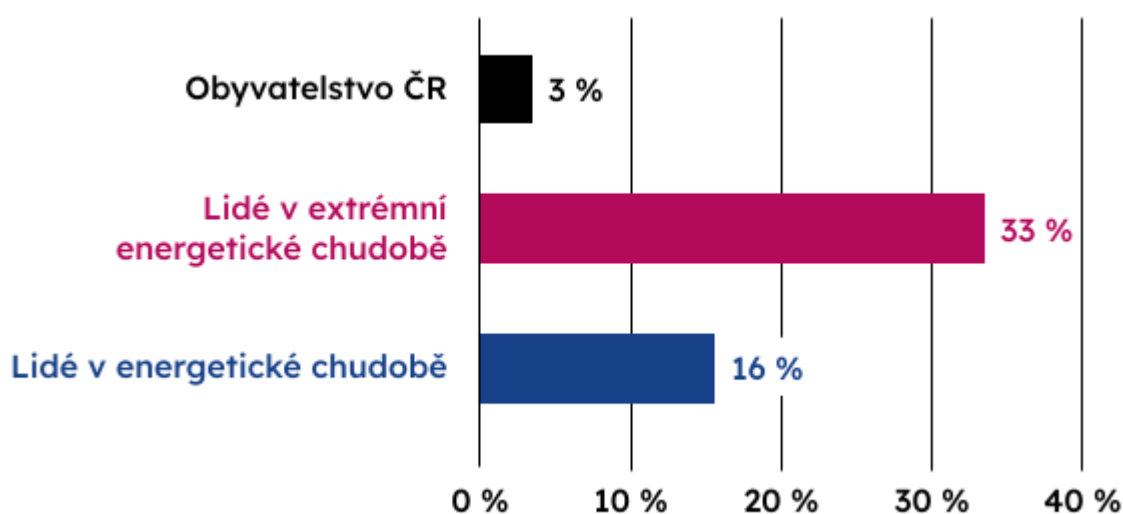
2.2 Extrémní energetická chudoba

Energetická chudoba je v každém případě závažným společenským problémem, jehož řešení by měla být věnována velká pozornost. Většina (84 %) energetických výdajů domácností jde na vytápění a ohřev vody,⁸ tedy naplňování základních životních potřeb.

Pro to, aby mohla být kvantifikována velikost populace, která se kvůli nákladům na energie nachází v extrémně obtížné finanční (a životní) situaci, byl zkonstruován koncept „extrémní energetické chudoby“. Za osoby v extrémní energetické chudobě jsou považováni lidé v energetické chudobě, pro které platí, že jejich čistý reziduální peněžní příjem po uhrazení nákladů na bydlení (včetně energií) přepočtený na spotřební jednotku je nižší než hodnota 5. percentilu. Jinými slovy: jde o lidi, kteří splňují některý ze základních indikátorů energetické chudoby (nemožnost vytápet, dluhy na energiích nebo vysoký podíl výdajů na příjmech) a kteří ale současně patří mezi 5 % nejchudší populace a na život jim po uhrazení nákladů na bydlení včetně energií zbývá méně než 95 % obyvatel ČR.

Jak je vidět z Grafu 1, lidé v takto definované extrémní energetické chudobě trpí materiální deprivací jedenáctkrát častěji, než je běžné v české populaci, a výskyt materiální deprivace je u nich výrazně vyšší než u celkové populace v energetické chudobě.

Graf 1: Podíl osob v materiální deprivaci podle toho, zda se domácnost nachází v energetické chudobě (či extrémní energetické chudobě)

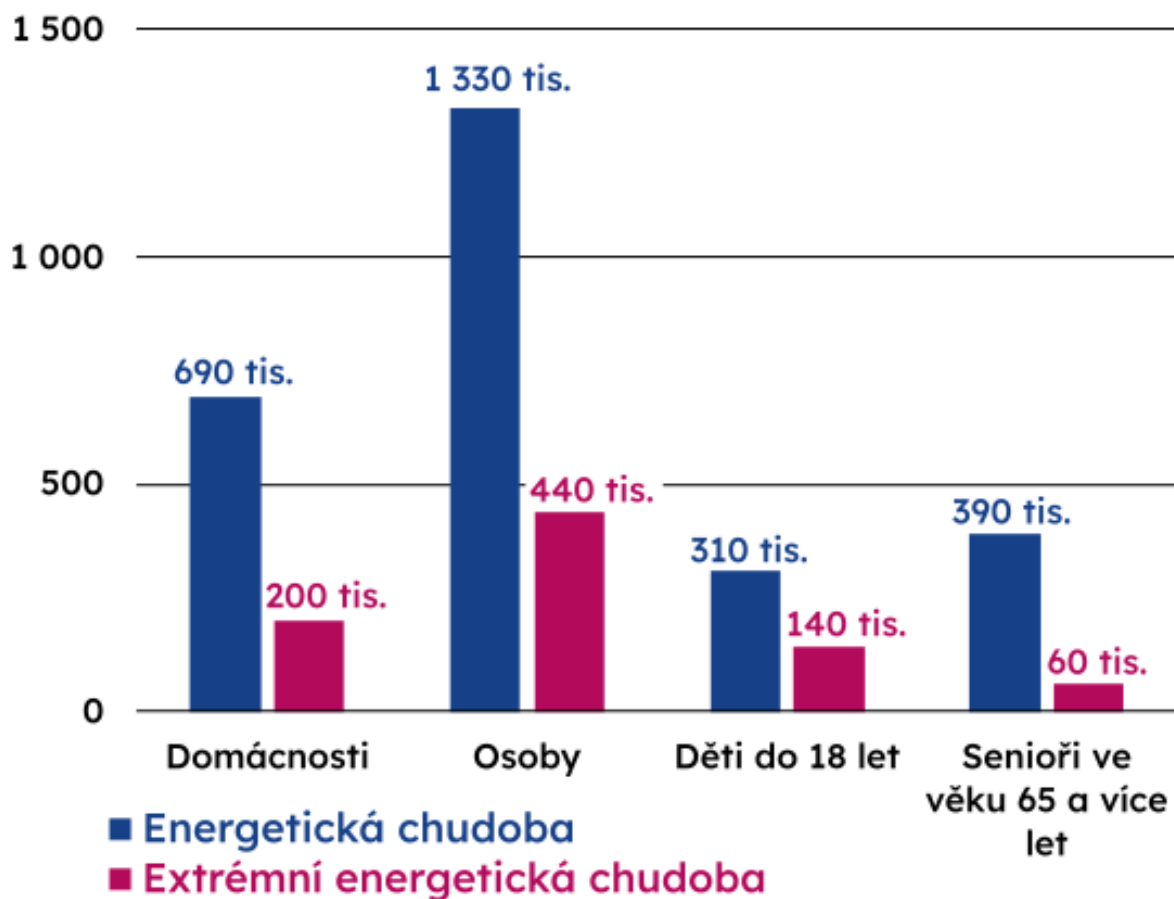

V takto definované extrémní energetické chudobě se nachází přibližně 440 tisíc lidí, z toho 140 tisíc dětí do 18 let a 60 tisíc seniorů ve věku 65 a více let, jak je vidět z Grafu 2.

⁸ Viz ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Spotřeba paliv a energií v domácnostech – ENERGO2021. Strana 22. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/196217611/15018922.pdf/0ea35dae-ab5f-42f7-b7ef-2819a7ffa025?version=1.1>

V případě dětí do 18 let dosahují případy extrémní energetické chudoby téměř polovinu z celkového počtu případů energetické chudoby.

Graf 2: Populace v energetické chudobě a v extrémní energetické chudobě

Lidé v extrémní energetické chudobě dávají na energie velmi vysokou část svých příjmů, takže jim po uhrazení nákladů na bydlení včetně energií zbývá extrémně málo prostředků na život, jak je vidět z Tabulky 7.

Tabulka 7: Hodnoty vybraných indikátorů u domácností v energetické chudobě ve srovnání s všeobecnou populací*

Indikátor	Kategorie domácnosti	Percentil				
		10	25	Medián	75	90
Výdaje na energie (Kč/měs.)	Všechny domácnosti	2 475 Kč	3 300 Kč	4 600 Kč	6 533 Kč	8 900 Kč
	Energetická chudoba	2 987 Kč	3 916 Kč	5 400 Kč	7 800 Kč	10 000 Kč
	Extrémní energetická chudoba	2 900 Kč	3 534 Kč	5 151 Kč	8 304 Kč	10 500 Kč
Podíl příjmů vynaložených na energie	Všechny domácnosti	5 %	7 %	11 %	17 %	26 %
	Energetická chudoba	13 %	21 %	26 %	34 %	45 %
	Extrémní energetická chudoba	19 %	25 %	33 %	49 %	62 %
Reziduální příjem po uhrazení nákladů na bydlení na spotřební jednotku (Kč/měs.)	Všechny domácnosti	9 572 Kč	14 023 Kč	19 311 Kč	27 060 Kč	37 505 Kč
	Energetická chudoba	2 912 Kč	6 284 Kč	9 378 Kč	11 924 Kč	14 765 Kč
	Extrémní energetická chudoba	258 Kč	2 024 Kč	4 186 Kč	5 677 Kč	6 425 Kč

* Částky nebyly zaokrouhleny, ale všechny je třeba chápat jako přibližné s ohledem na to, že jsou založené na výběrovém šetření.

Jak je vidět z Tabulky 8, z přibližně 200 tisíc domácností v extrémní energetické chudobě tvoří necelou polovinu domácností nájemníků. Většinu z nich představují domácnosti s osobou do 65 let v čele, žijící v obcích s více než 2 tisíci obyvateli. Mezi vlastníky v extrémní energetické chudobě naopak mírně převažují seniorské domácnosti. Zajímavé je, že jen malá část z vlastníků v extrémní energetické chudobě žije v malých obcích do 2 tisíc obyvatel.

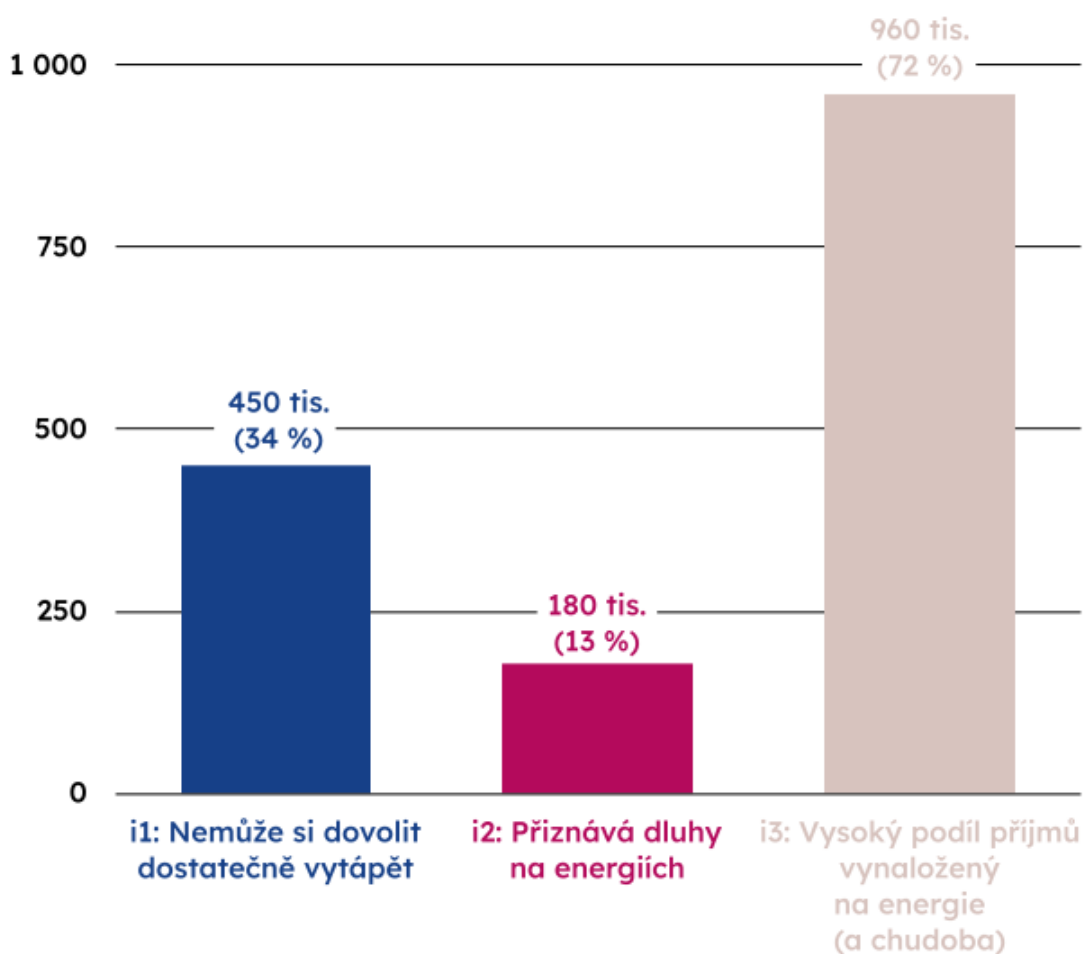
Tabulka 8: Domácnosti v extrémní energetické chudobě podle právního vztahu k bydlení, věku osoby v čele a velikosti obce (v tis. domácností)

Právní vztah k bydlení	Věk osoby v čele	Velikost obce					
		více než 2 tis. obyvatel	do 2 tis. obyvatel	Celkem	více než 2 tis. obyvatel	do 2 tis. obyvatel	Celkem
Vlastnické bydlení	Do 65 let	40	10	50	19 %	5 %	24 %
	65 a více let	60	10	70	28 %	4 %	31 %
	Celkem	100	20	120	46 %	8 %	55 %
Nájemní bydlení	Do 65 let	70	0	70	33 %	2 %	35 %
	65 a více let	20	0	20	9 %	1 %	10 %
	Celkem	90	10	100	42 %	3 %	45 %
Celkem	Do 65 let	110	10	130	52 %	7 %	58 %
	65 a více let	80	10	90	37 %	5 %	42 %
	Celkem	190	20	210	89 %	11 %	100 %

2.3 Energetická chudoba podle přítomných indikátorů

V Grafu 3 je zachycena populace v energetické chudobě podle toho, zda u ní byly přítomny jednotlivé indikátory energetické chudoby. Jak je vidět z Grafu 3, pro 72 % osob v energetické chudobě platí, že žijí v domácnosti, která vynakládá velkou část ze svých příjmů na energie a nachází se v chudobě. Tento indikátor je exaktně měřený skrze příjmy a výdaje domácností. Jde tedy o objektivní indikátor, který dosahuje více než dvojnásobku indikátoru subjektivně vnímaného hodnocení, zda si domácnost respondenta může dovolit dostatečně vytápět byt.

Graf 3: Populace (počet osob) v energetické chudobě podle toho, zda byl v případě jejich domácnosti přítomen indikátor energetické chudoby

Nicméně situace, kdy domácnost pouze uvedla, že si nemůže dovolit dostatečně vytápět bydlení a současně nebyl přítomen žádný další indikátor energetické chudoby, nebyla častá.

Jak je vidět z Tabulky 9, která zachycuje kombinace přítomných indikátorů, nejčastější byla situace, kdy byl přítomný pouze indikátor 3, tj. domácnost vynakládala velkou část svých příjmů na energie a nacházela se v chudobě. Pokud se podíváme např. na situaci dětí do 18 let, tak přítomnost pouze indikátoru 3 platila pro přibližně polovinu z nich. V ostatních případech byl přítomen jeden z dalších indikátorů nebo jejich kombinace.

Všechny tři indikátory byly přítomné pouze v případě minimálního počtu domácností. To není překvapivé, protože indikátory zachycují tři různé (vzájemně se do značné míry vylučující) strategie, jak se vypořádat s vysokými náklady na energie. Domácnost se může například buď rozhodnout méně vytápět bydlení (a splnit indikátor 1), čímž sníží podíl výdajů na energie na příjmech (a nesplní indikátor 3), nebo naopak bydlení adekvátně vytápět (a nesplnit indikátor 1), čímž zvyšuje podíl výdajů na energie (splní indikátor 3).

Tabulka 9: Populace v energetické chudobě podle kombinace indikátorů energetické chudoby, které byly přítomné v případě jejich domácností

Kombinace přítomných indikátorů energetické chudoby	Absolutní počty (v tis.)				Sloupcová procenta			
	Domácností	Osob	Děti do 18 let	Seniorů nad 65 let	Domácností	Osob	Děti do 18 let	Seniorů nad 65 let
Pouze neschopnost vytápět obydlí	120	270	70	70	17 %	20 %	23 %	18 %
Pouze dluhy na energiích	20	80	40	0	3 %	6 %	13 %	0 %
Pouze vysoké výdaje na energie	420	750	160	250	61 %	56 %	52 %	64 %
Neschopnost vytápět a dluhy na energiích	10	20	10	0	1 %	2 %	3 %	0 %
Neschopnost vytápět a vysoké výdaje na energie	90	130	20	60	13 %	10 %	6 %	15 %
Dluhy na energiích a vysoké výdaje na energie	20	50	10	10	3 %	4 %	3 %	3 %
Všechny tři indikátory	10	30	10	0	1 %	2 %	3 %	0 %
Celkem	690	1 330	310	390	100 %	100 %	100 %	100 %

3 Kdo je nejvíce ohrožen energetickou chudobou?

Shrnutí

Nejvíce ohrožené energetickou chudobou jsou samoživitelky, nízkopříjmové rodiny s dětmi a osamělé seniorky. Největší dvě populace v energetické chudobě tvoří nájemníci a chudí vlastníci rodinných domů. Míra ohrožení energetickou chudobou je nicméně vyšší mezi nájemníky než mezi vlastníky. Ohrožení energetickou chudobou zvyšuje nízký příjem, vysoká energetická náročnost bydlení a vysoká podlahová plocha na osobu.

3.1 Ohrožení energetickou chudobou podle složení (typu) domácnosti

Jak je vidět z Grafu 4, existuje několik typů domácností, které jsou vysoce ohrožené energetickou chudobou – výskyt energetické chudoby se v jejich případě blíží 40 % a je čtyřikrát až šestkrát vyšší než u ostatních typů domácností.

Jedná se o:

1. samoživitelky,
2. nízkopříjmové rodiny s dětmi, které čerpají přídavky na děti,
3. (bezdětné) domácnosti, jejich členem je osoba pobírající invalidní důchod⁹ a
4. osamělé seniorky ve věku 65 a více let.

V případě samoživelek i osamělých seniorek je záměrně používán ženský rod, protože to odpovídá statistice. V obou případech jde převážně o domácnosti žen.

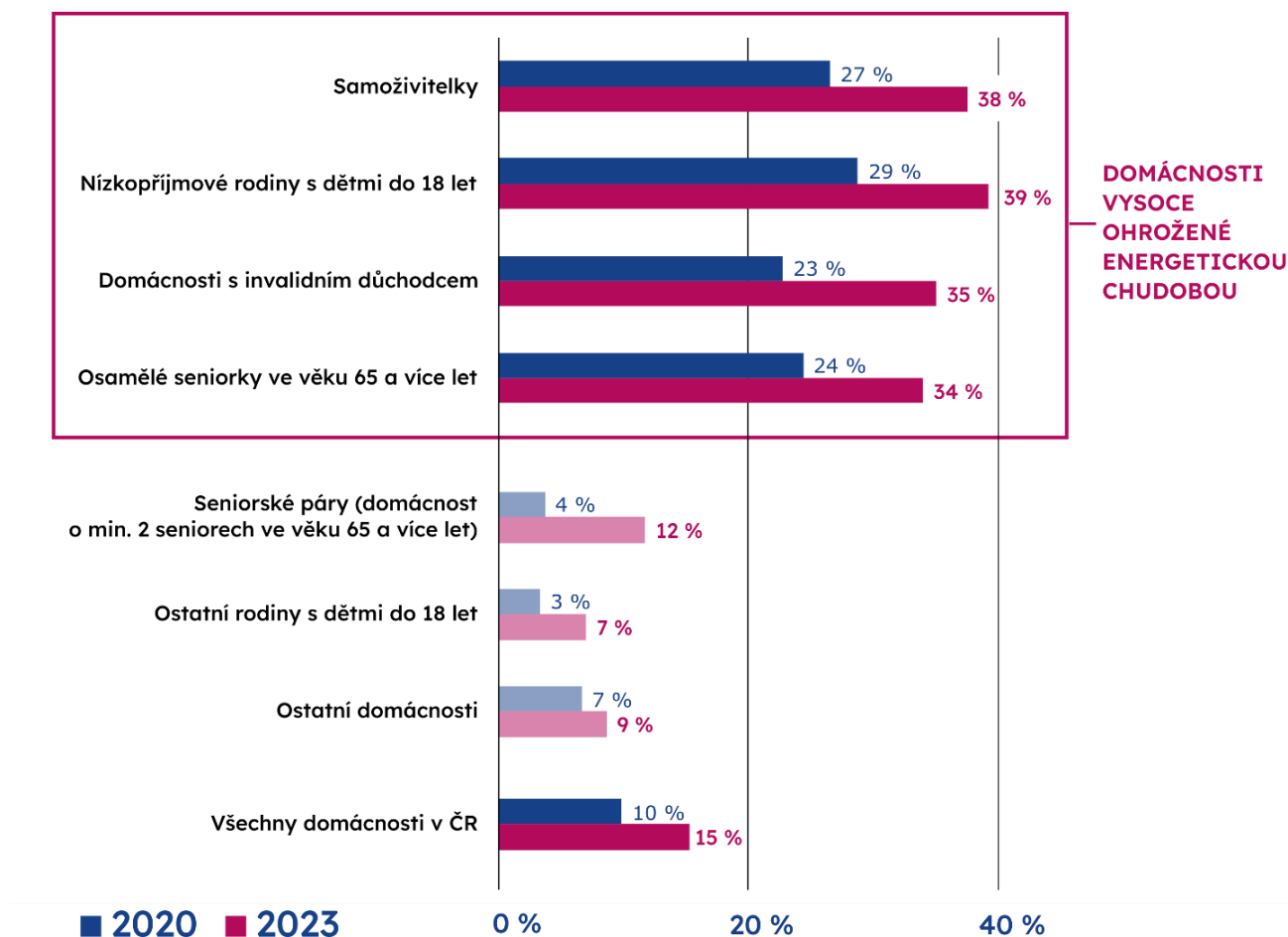
Ženy všeobecně výrazně převažují jako osoby v čele samoživitelských domácností (vedou 86 % ze všech samoživitelských domácností). Pro samoživitelské domácnosti v energetické chudobě platí ještě větší zastoupení žen – v 90 % z nich je osobou v čele žena. Ukazuje se tedy, že ženské samoživitelské domácnosti čelí vyššímu riziku energetické chudoby než mužské (39 % vs. 27 %).

V případě osamělých seniorů je situace obdobná. Ženy všeobecně převažují také mezi domácnostmi osamělých seniorů – 73 % z těchto domácností představují domácnosti tvořené samotnými ženami. A i v jejich případě čelí osamělé ženy seniorky vyššímu riziku energetické chudoby než osamělí muži senioři (37 % vs. 26 %). Ve výsledku tak ženy

⁹ Domácnosti s dětmi do 18 let, jejichž členem je současně invalidní důchodce, jsou započítány mezi rodinné domácnosti.

představují 79 % z osob v domácnostech osamělých seniorů, kteří jsou v energetické chudobě – primárně proto, že mají nižší důchody než muži.

Graf 4: Výskyt energetické chudoby u základních typů domácností (podle složení domácnosti)

Ze skutečnosti, že určité typy domácností jsou výrazně ohroženější energetickou chudobou než jiné, nicméně nevyplyvá, že by počet lidí v energetické chudobě v méně ohrožených domácnostech nebyl významný. Jak je vidět z Tabulky 10, i v energetickou chudobou méně ohrožených typech domácností žije dohromady polovina z populace v energetické chudobě.

Tabulka 10: Populace v energetické chudobě podle typu domácnosti

	Počet osob	Sloupcová procenta	Kumulativní podíl
Samoživitelky	140	11 %	11 %
Nízkopříjmové rodiny s dětmi do 18 let	220	17 %	27 %
Domácnosti s invalidním důchodcem	70	5 %	32 %
Osamělé seniorky ve věku 65 a více let	250	19 %	51 %
Ostatní rodiny s dětmi do 18 let	280	21 %	72 %
Seniorské páry (domácnost o 2 seniorech ve věku 65 a více let)	110	8 %	80 %
Ostatní domácnosti	260	20 %	100 %
Celkem	1 330	100 %	

3.2 Ohrožení energetickou chudobou podle příjmů

Souvislost nízkých příjmů s energetickou chudobou je logická. To, že nízký příjem je silným rizikovým faktorem energetické chudoby, potvrzuje binární logistická regresní analýza. Nízký čistý příjem přepočtený na spotřební jednotku významným způsobem zvyšuje pravděpodobnost, že domácnost bude v energetické chudobě. Příjem přitom není jen statisticky významným, ale i věcně významným prediktorem, Nagelkerkovo pseudo R^2 dosahuje hodnoty 0,48 (maximální hodnota je 1, hodnota 0,48 značí silnou souvislost).

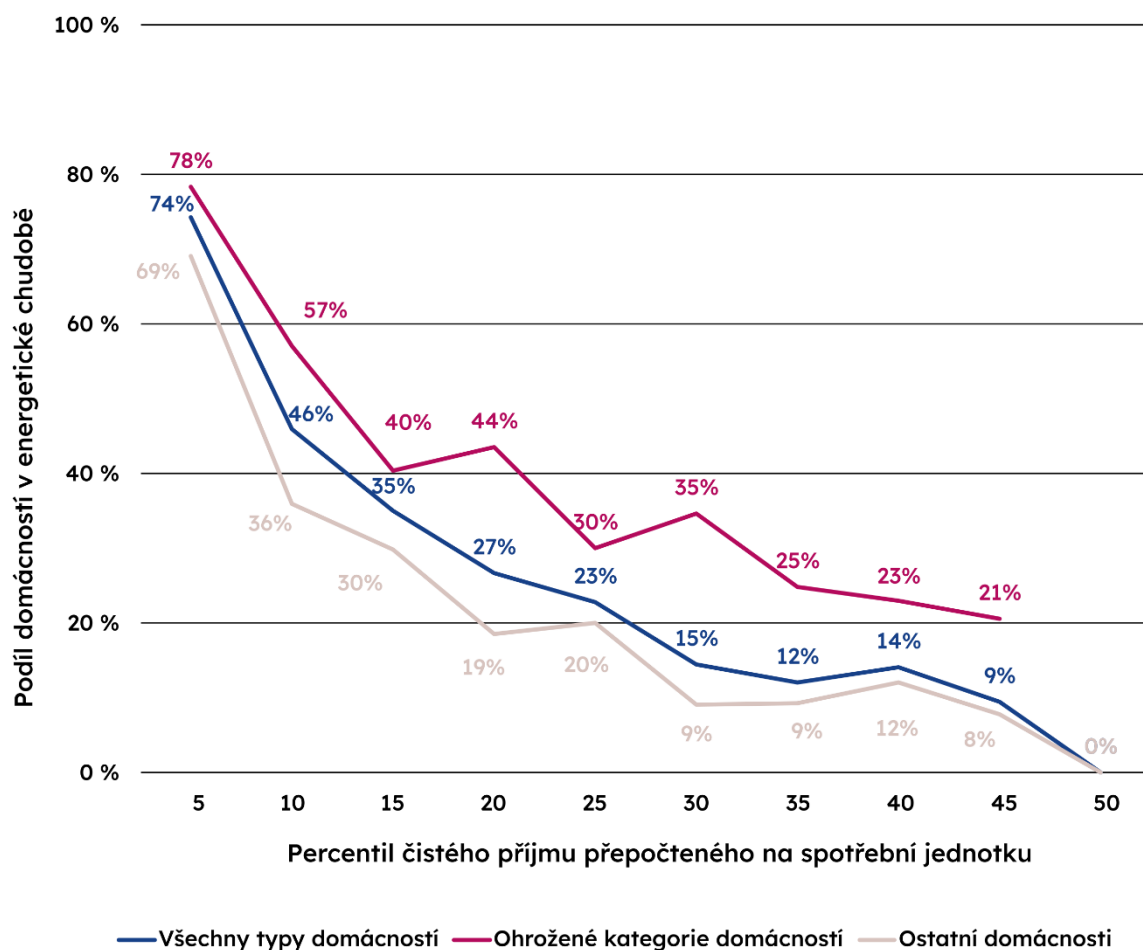
Z Grafu 5 je současně zřejmé, že, **jakmile se domácnost svým příjmem dostane nad hranici 10 % nejchudších, výskyt energetické chudoby prudce klesá**. Z domácností s přepočteným příjmem na úrovni 25. percentilu je v energetické chudobě 23 %, což je sice stále více než hodnota v populaci (13 %), ale současně z uvedeného vyplývá, že zdaleka ne všechny domácnosti s příjmem na úrovni 25. percentilu jsou v energetické chudobě. Naopak platí, že 77 % z domácností s takto nízkým příjmem v energetické chudobě není.

To je podstatné, pokud bychom chtěli pracovat s příjmovým testem coby jediným kritériem pro nárok na podporu pro domácnosti v energetické chudobě. Pokud se podíváme na populaci v prvních třech příjmových decilech, ukáže se, že v energetické chudobě je přibližně 39 % z této populace. Výskyt energetické chudoby mezi domácnostmi s příjmem v prvních třech příjmových decilech je výrazně vyšší než u domácností s vyššími příjmy. Sám o sobě však nízký příjem jako jediné kritérium pro testování energetické chudoby nepostačuje. Pokud by měl být příjmový test uplatněn jako nástroj pro identifikaci

domácností v energetické chudobě, mělo by to být učiněno minimálně v kombinaci s testováním, zda domácnost současně patří k některé z výše identifikovaných ohrožených skupin domácností. Výskyt energetické chudoby u ohrožených kategorií domácností je přibližně dvakrát vyšší než u ostatních domácností se stejným příjmem. I pro ohrožené kategorie domácností nicméně platí, že v energetické chudobě je přibližně 52 % z těchto kategorií domácností s příjmem do 3. decilu.

Případné testování energetické chudoby (zjednodušené oproti postupu uplatněnému v této analýze) by tedy mělo pracovat jak s příjmem, tak s podílem výdajů vynaložených na energie. Z domácností s příjmem do 3. decilu, které vynakládají na energie více než 20 % příjmů, jich je v energetické chudobě 91 %.

Graf 5: Výskyt energetické chudoby podle příjmu na spotřební jednotku a typu domácnosti

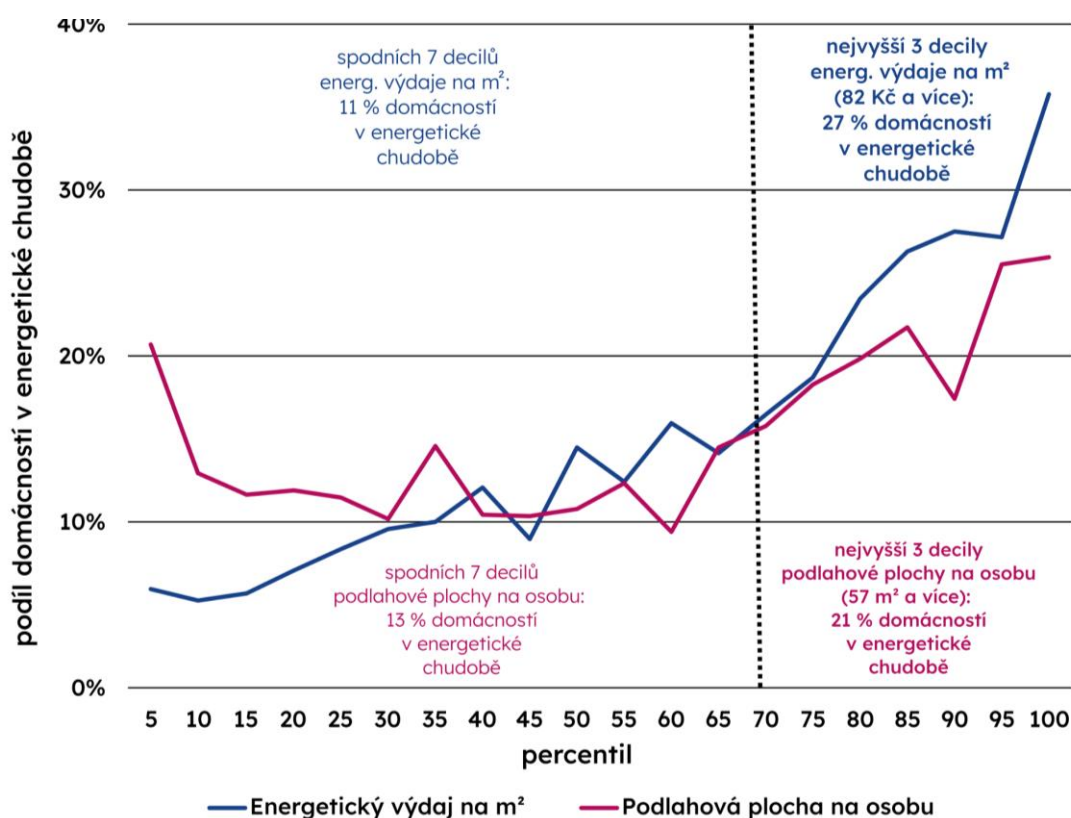

3.3 Ohrožení energetickou chudobou podle energetického výdaje na m² a podlahové plochy na osobu

Jak již bylo přibliženo v kapitole 1.2, dalšími možnými rizikovými faktory energetické chudoby mohou být vysoký energetický výdaj v přepočtu na m² a vysoká podlahová plocha na osobu.

Jak je vidět z výše uvedené Tabulky 6, domácnosti v energetické chudobě se vyznačují vyššími hodnotami těchto indikátorů. Ani jeden z těchto indikátorů nevychází na rozdíl od příjmu jako významný prediktor energetické chudoby, pokud zkoumáme jejich vliv na pravděpodobnost energetické chudoby s pomocí binární logistické regrese. Avšak jak je zřejmé z Grafu 6, pro oba tyto indikátory platí, že v případě vysokých hodnot dochází k výraznému zlomu ve výskytu energetické chudoby, který prudce stoupá. V případě energetického výdaje na m² i podlahové plochy na osobu dochází ke zlomu přibližně na hodnotě 70. percentilu, což není překvapivé s ohledem na zjištění předchozích výzkumů. Zejména to platí pro vysoký energetický výdaj na m², který je přibližným indikátorem energetické náročnosti bydlení. Ohrožení lidí ve vysoce energeticky náročném bydlení energetickou chudobou identifikovala a popisuje studie [Energetická chudoba a její řešení](#).

Graf 6: Výskyt energetické chudoby podle energetického výdaje na m² a podlahové plochy na osobu

3.4 Ohrožení energetickou chudobou podle realizovaných opatření na snížení energetické náročnosti budovy

Šetření *Životních podmínek* v roce 2023 obsahovalo nad rámec každoročně zjišťovaných údajů otázku: *Máte ve Vašem domě/bytě následující vybavení, které slouží ke zlepšení tepelně izolačních vlastností budovy a její vyšší energetické účinnosti?*

Bylo dotazováno na realizaci následujících opatření:

1. *zateplení vnějších stěn, střechy nebo podlah*
2. *okna s dvojitými nebo trojitými skly*
3. *moderní kotel nebo celý topný systém pro efektivní vytápění*

Rovněž bylo dotazováno, zda bylo dané opatření realizováno v posledních 5 letech, dříve, nebo vůbec. Z odpovědí na tuto otázku je možné získat přibližnou představu o energetické účinnosti bydlení českých domácností.

Na energetickou náročnost bydlení je obtížné usuzovat, pokud respondent uvedl, že jeho bydlení má zateplení stěn, střechy nebo podlah starší 5 let. V tomto případě může jít jak o vysoce energeticky účinnou stavbu, která má kompletní a adekvátní zateplení (stěn, střechy i podlah), jen je starší 5 let (nebo rekonstrukce proběhla před více než 5 lety), tak ovšem i o vysoce energeticky náročnou budovu, u které proběhlo jen částečné zateplení (např. pouze střechy, nebo jen stěn), a to v nedostatečné úrovni.

Pokud respondent uvedl, že bydlí ve stavbě, kde došlo k zateplení v posledních 5 letech je již vyšší pravděpodobnost, že půjde o energeticky účinnou stavbu, i když i v tomto případě je možné, že došlo jen k částečnému zateplení a energetická náročnost může být stále relativně vysoká.

Z dat tedy není možné získat příliš přesnou představu o velikosti bytového fondu s adekvátní energetickou účinností.

Na co je možné z dat usuzovat, je velikost bytového fondu s nízkou energetickou účinností. Pokud totiž respondent uvedl, že jeho obydlí disponuje pouze dvojitými (či trojitými) skly, ale žádné zateplení neproběhlo, nebo dokonce jeho dům ani nemá moderní okna, lze říci, že velmi pravděpodobně jde o stavbu s nízkou energetickou účinností.

Tabulka 11: Přibližná energetická náročnost bydlení českých domácností podle typu stavby

Přibližná energetická účinnost bydlení (na základě odpovědí respondentů <i>Životních podmínek</i>)	Přibližný počet domácností (v tis.)			Řádková procenta			Sloupcová procenta		
	Typ stavby			Typ stavby			Typ stavby		
	rodinný dům	bytový dům	celkem	rodinný dům	bytový dům	celkem	rodinný dům	bytový dům	celkem
1. Pravděpodobně vysoká energetická účinnost: zateplení vnějších stěn, střechy nebo podlah v posledních 5 letech*	240	210	450	53 %	47 %	100 %	12 %	8 %	10 %
2. Nejistá energetická účinnost: starší zateplení stěn nebo střechy nebo podlah (a výměna oken)	860	1 640	2 500	34 %	66 %	100 %	43 %	64 %	55 %
3. Nízká energetická účinnost: pouze okna s dvojitými nebo trojitými skly (žádné zateplení)	600	510	1 110	54 %	46 %	100 %	31 %	20 %	24 %
4. Velmi nízká energetická účinnost: žádné zateplení ani výměna oken	270	210	480	57 %	43 %	100 %	14 %	8 %	11 %
Celkem	1 970	2 570	4 550	43 %	57 %	100 %	100 %	100 %	100 %

Na základě sebraných dat můžeme říci, že nízkou energetickou účinností se vyznačuje celkem přibližně 1,6 milionu bytů, z toho přibližně 900 tisíc v rodinných domech a 700 tisíc v bytových domech, jak je vidět z Tabulky 11. Jde o minimální počet, protože nízkou energetickou účinností se může vyznačovat i řada bytů spadajících do kategorie „2. Nejistá energetická účinnost“ (došlo u nich jen k částečnému a/nebo neadekvátnímu zateplení). Jde přitom pouze o obydlené byty, které mají domácnosti jako své hlavní obydlí (šetření nezahrnuje rekreační a jiné částečně obydlené objekty nebo neobydlené byty).

Tabulka 12: Energetická účinnost bydlení českých domácností podle právního vztahu k bydlení

Přibližná energetická účinnost bydlení (na základě odpovědí respondentů <i>Životních podmínek</i>)	Přibližný počet domácností (v tis.)			Řádková procenta			Sloupcová procenta		
	Právní titul k bydlení			Právní titul k bydlení			Právní titul k bydlení		
	vlastnické b.	nájemní b.	celkem	vlastnické b.	nájemní b.	celkem	vlastnické b.	nájemní b.	celkem
1. Pravděpodobně vysoká energetická účinnost: zateplení vnějších stěn, střechy nebo podlah v posledních 5 letech*	390	60	450	87 %	14 %	100 %	11 %	6 %	10 %
2. Nejistá energetická účinnost: starší zateplení stěn nebo střechy nebo podlah (a výměna oken)	1 990	510	2 500	80 %	21 %	100 %	56 %	53 %	55 %
3. Nízká energetická účinnost: pouze okna s dvojítlými nebo trojitými skly (žádné zateplení)	860	250	1 110	78 %	23 %	100 %	24 %	26 %	24 %
4. Velmi špatná energetická účinnost: žádné zateplení ani výměna oken	340	140	480	71 %	29 %	100 %	10 %	15 %	11 %
Celkem	3 580	960	4 550	79 %	21 %	100 %	100 %	100 %	100 %

Energetická účinnost nájemního bydlení je horší než v případě bydlení vlastnického.

Nízkou nebo velmi špatnou energetickou účinností se pravděpodobně vyznačuje více než 40 % nájemních bytů, jak je vidět z Tabulky 12.

Kombinace nízké energetické účinnosti řady nájemních bytů s nízkými příjmy nájemníků (viz Tabulka 3) je jedním z důvodů vysokého výskytu energetické chudoby mezi nájemníky (viz kapitola 3.5).

Tabulka 13: Populace v energetické chudobě podle typu stavby a právního titulu k užívání bytu

(na základě odpovědí respondentů z šetření *Životních podmínek*)

Přibližná energetická účinnost bydlení (na základě odpovědí respondentů <i>Životních podmínek</i>)	Přibližný počet domácností (v tis.)			Řádková procenta			Sloupcová procenta		
	Energetická chudoba			Energetická chudoba			Energetická chudoba		
	ne	ano	celkem	ne	ano	celkem	ne	ano	celkem
1. Pravděpodobně vysoká energetická účinnost: zateplení vnějších stěn, střechy nebo podlah v posledních 5 letech*	400	50	450	89 %	11 %	100 %	10 %	7 %	10 %
2. Nejistá energetická účinnost: starší zateplení stěn nebo střechy nebo podlah (a výměna oken)	2 190	310	2 500	87 %	13 %	100 %	57 %	45 %	55 %
3. Nízká energetická účinnost: pouze okna s dvojitými nebo trojitými skly (žádné zateplení)	910	200	1 110	82 %	18 %	100 %	24 %	29 %	24 %
4. Velmi nízká energetická účinnost: žádné zateplení ani výměna oken	350	130	480	73 %	27 %	100 %	9 %	18 %	11 %
Celkem	3 850	690	4 550	85 %	15 %	100 %	100 %	100 %	100 %

Nízká energetická účinnost bydlení je rizikovým faktorem energetické chudoby, jak je vidět z Tabulky 13. **Z domácností, které žijí v bytech vyznačujících se pravděpodobně velmi nízkou energetickou účinností, jich je v energetické chudobě 27 %, zatímco z domácností v bytech s vysokou energetickou účinností je to 11 %.**

3.5 Ohrožení energetickou chudobou podle typu bydlení a titulu k užívání bytu

Jak je vidět z Tabulky 14, největší dvě skupiny obyvatel v energetické chudobě jsou lidé v pronajatých bytech (230 tisíc domácností) a lidé ve vlastních domech (240 tisíc domácností). S ohledem na přibližnost hodnot lze říci, že tyto populace zahrnují shodně přibližně půl milionu osob.

Tabulka 14: Populace v energetické chudobě podle typu stavby a právního titulu k užívání bytu

Typ stavby	Právní titul k užívání bytu	Absolutní počty (v tis.)				% podíl z celé populace v energetické chudobě			
		Domácnosti	Osoby	Děti do 18 let	Senioři nad 65 let	Domácnosti	Osoby	Děti do 18 let	Senioři nad 65 let
Dům	Vlastnické bydlení	240	480	90	180	35 %	36 %	29 %	46 %
	Nájemní bydlení	10	40	10	0	1 %	3 %	3 %	0 %
	Bydlení u příbuzných / známých	40	70	10	40	6 %	5 %	3 %	10 %
	Celkem	300	590	110	220	43 %	44 %	35 %	56 %
Byt	Vlastnické bydlení	150	220	30	100	22 %	17 %	10 %	26 %
	Nájemní bydlení	230	490	160	60	33 %	37 %	52 %	15 %
	Bydlení u příbuzných / známých	20	30	10	10	3 %	2 %	3 %	3 %
	Celkem	390	740	190	170	57 %	56 %	61 %	44 %
Celkem	Vlastnické bydlení	390	700	120	280	57 %	53 %	39 %	72 %
	Nájemní bydlení	240	530	170	60	35 %	40 %	55 %	15 %
	Bydlení u příbuzných / známých	60	100	20	50	9 %	8 %	6 %	13 %
	Celkem	690	1330	310	390	100 %	100 %	100 %	100 %

Výskyt energetické chudoby mezi nájemníky je nicméně výrazně vyšší než v případě vlastníků rodinných domů, jak je vidět z Tabulky 15. Z Tabulky 15 je také zřejmé, jaké mohou být důvody vysokého ohrožení energetickou chudobou mezi nájemníky. Nepřekvapivě je to výrazně vyšší podíl domácností s nízkými příjmy mezi nájemníky než u vlastníků (viz též Tabulku 3 výše). Ale současně také platí, že mezi nájemníky je více domácností s vysokým energetickým výdajem na m² (s hodnotou spadající mezi 30 % s nejvyšším energetickým výdajem). To je poněkud překvapivé, jelikož většina nájemníků bydlí v bytech v bytových domech, které se všeobecně vyznačují nižší energetickou náročností na m² než rodinné domy. Důvodem je zřejmě to, že většina nájemního bydlení v ČR se nachází v bytových domech, které nebyly zrekonstruovány a vyznačují se vysokou energetickou náročností, jak zjistila studie [Energetická chudoba a její řešení](#).

Pro vlastníky rodinných domů naopak nepřekvapivě platí, že je mezi nimi více osob v domech s nízkou mírou obydlení a vysokou podlahovou plochou na osobu, což je rizikovým faktorem energetické chudoby.

Tabulka 15: Populace v energetické chudobě podle charakteristik bydlení a výskyt rizikových faktorů energetické chudoby

Základní kategorie domácností podle typu stavby a titulu k užívání bytu	Celkový počet osob žijících v daném typu domácnosti	Počet osob v energ. chudobě	Podíl na celkové populaci v energ. chudobě (sloupcová procenta)	Podíl osob v energ. chudobě	Výskyt rizikových faktorů energ. chudoby		
					% domácností s přepočteným reziduálním příjmem do 3. decilu (18 200 a méně)*	% domácností mezi 30 % s nejvyšším energ. výdajem na m ² (82 Kč a více)	% domácností mezi 30 % s nejvyšší plochou na osobu (57 m ² a více)
Vlastníci domů	4570	480	36 %	11 %	8 %	26 %	36 %
Vlastníci bytů	3330	220	17 %	7 %	10 %	21 %	27 %
Nájemníci	2000	530	40 %	26 %	35 %	53 %	20 %
Lidé žijící u příbuzných či známých	490	100	7 %	20 %	16 %	26 %	
Česká republika	10400	1 330	100 %	13 %	15 %	30 %	30 %

* čistý příjem přepočtený na spotřební jednotku, který zbývá domácnosti po uhrazení nákladů na bydlení vyjma energií (tj. před hrazením energií).

3.6 Ohrožení energetickou chudobou podle velikosti obce

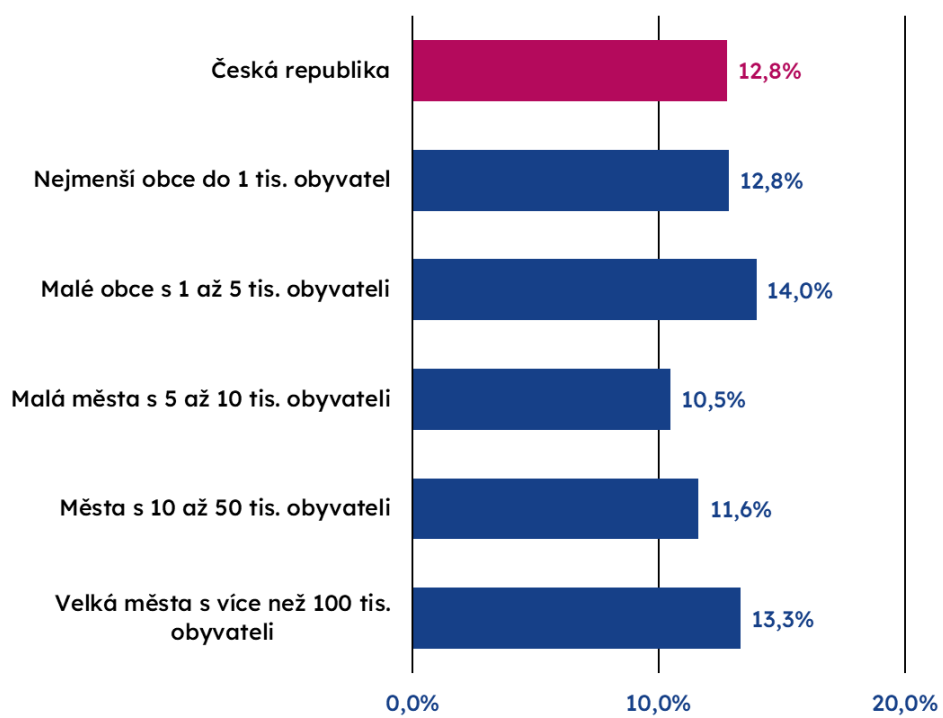
Největší část (32 %) z populace v energetické chudobě žije ve velkých městech s více než 100 tisíci obyvateli, jak je vidět z Tabulky 16.

Tabulka 16: Populace v energetické chudobě podle velikosti obce

Velikost obce	Absolutní počty (v tis.)				Sloupcová procenta			
	Domácností	Osob	Děti do 18 let	Seniorů nad 65 let	Domácností	Osob	Děti do 18 let	Seniorů nad 65 let
Nejmenší obce do 1 tis. obyvatel	110	220	60	70	16 %	17 %	19 %	18 %
Malé obce s 1 až 5 tis. obyvateli	170	330	70	110	25 %	25 %	23 %	28 %
Malá města s 5 až 10 tis. obyvateli	60	110	20	40	9 %	8 %	6 %	10 %
Města s 10 až 50 tis. obyvateli	130	250	60	80	19 %	19 %	19 %	21 %
Velká města s více než 100 tis. obyvateli	220	420	100	100	32 %	32 %	32 %	26 %
Celkem	690	1330	310	390	100 %	100 %	100 %	100 %

Velikost obce ovšem není sama o sobě rizikovým faktorem pro energetickou chudobu. Jak je vidět z Grafu 7, podíl obyvatel v energetické chudobě je ve všech velikostních kategoriích obcí obdobný (pohybuje se mezi 10,5 % až 14 %).

Graf 7: Podíl obyvatel v energetické chudobě v obcích různé velikostní kategorie

3.7 Ohrožení energetickou chudobou podle kraje bydliště

S ohledem na velikost vzorku dat *Životních podmínek* je možné získat z nich jen přibližnou představu o výskytu energetické chudoby v krajích ČR. Jak je vidět z Tabulky 17, podíl obyvatel v energetické chudobě je ve všech krajích ČR obdobný, pohybuje se mezi 11 % a 15 %. Jedinou výjimkou, která se trochu výrazněji odchyluje od průměru, je Plzeňský kraj, kde bylo v energetické chudobě těsně pod 10 % obyvatel.

Tabulka 17: Populace v energetické chudobě podle kraje bydliště

KRAJ	Absolutní počty (v tis.)				% podíly	
	Domácností	Osob	Děti do 18 let	Seniorů nad 65 let	Jaké % ze všech obyvatel kraje je v energetické chudobě?	Jaké % ze všech lidí v energ. chudobě v ČR žije v daném kraji?
Praha	90	170	30	40	13 %	13 %
Středočeský kraj	80	150	40	50	11 %	11 %
Jihočeský kraj	40	70	20	20	12 %	6 %
Plzeňský kraj	30	50	10	20	9 %	4 %
Karlovarský kraj	20	40	10	10	13 %	3 %
Ústecký kraj	60	130	30	30	16 %	9 %
Liberecký kraj	30	50	10	20	11 %	4 %
Královéhradecký kraj	30	70	20	20	13 %	5 %
Pardubický kraj	30	60	20	20	11 %	4 %
Kraj Vysočina	30	60	20	20	12 %	5 %
Jihomoravský kraj	90	150	20	60	13 %	11 %
Olomoucký kraj	50	100	20	30	16 %	7 %
Zlínský kraj	40	70	10	20	13 %	5 %
Moravskoslezský kraj	90	170	40	50	15 %	13 %
Česká republika	690	1330	310	390	13 %	100 %

4 Růst energetické chudoby v souvislosti s energetickou krizí

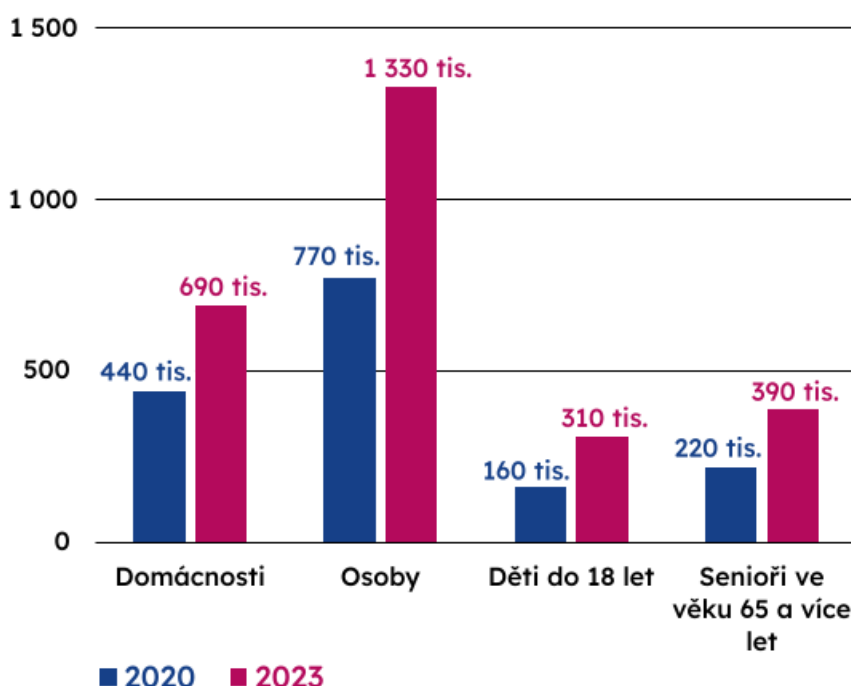
Shrnutí

Mezi lety 2020 a 2023 došlo k téměř zdvojnásobení počtu obyvatel ČR, kteří se nacházejí v energetické chudobě.

4.1 Růst energetické chudoby

S ohledem na výrazný růst cen energií mezi lety 2020 a 2023 bylo odůvodněné očekávat, že v tomto období dojde k růstu energetické chudoby. To se potvrdilo. Od roku 2020 došlo k téměř zdvojnásobení populace v energetické chudobě. Platí to i pro děti do 18 let a seniory ve věku 65 a více let, jak je vidět z Grafu 8.

Graf 8: Porovnání velikosti populace v energetické chudobě v roce 2023 s rokem 2020

4.2 Růst indikátorů energetické chudoby

Jak je zřejmé z Tabulky 18, mezi lety 2020 a 2023 došlo k velmi významnému nárůstu výskytu všech základních indikátorů energetické chudoby. **Nejvíce stoupl počet dětí a seniorů v domácnostech, které uvádí, že si nemohou dovolit dostatečně vytápět bydlení** – jejich počet se v obou případech téměř ztrojnásobil. Řada domácností tedy řešila extrémní nárůst cen energií snížením spotřeby na hranici únosnosti a základního komfortu života.

Tabulka 18: Vývoj indikátorů energetické chudoby mezi lety 2020 a 2023 (absolutní čísla = tisíce)

Indikátor energetické chudoby	Hodnota	2020	2023	Absolutní nárůst	Relativní nárůst
Energetická chudoba celkem	domácnosti	440	690	250	+57 %
	osoby	770	1330	560	+73 %
	děti do 18 let	160	310	150	+94 %
	senioři ve věku 65 a více let	220	390	170	+77 %
Indikátor 1: Nemůže si dovolit dostatečně vytápět	domácnosti	120	320	200	+167 %
	osoby	230	640	410	+178 %
	děti do 18 let	40	120	80	+200 %
	senioři ve věku 65 a více let	60	170	110	+183 %
Indikátor 2: Přiznává dluhy na energiích	domácnosti	80	80	0	+0 %
	osoby	200	200	0	+0 %
	děti do 18 let	60	70	10	+17 %
	senioři ve věku 65 a více let	10	20	10	+100 %
Indikátor 3: Vysoký podíl výdajů na energie na příjmech	domácnosti	380	640	260	+68 %
	osoby	590	1090	500	+85 %
	děti do 18 let	110	200	90	+82 %
	senioři ve věku 65 a více let	180	350	170	+94 %

5 Hlavní možná řešení energetické chudoby

Shrnutí

Na prvním místě je třeba výrazně zintenzivnit tempo snižování energetické náročnosti bydlení domácností v energetické chudobě, tedy snižovat vysokou energetickou náročnost nájemního bydlení a starých rodinných domů. Současně je nezbytné výrazně akcelarovat výstavbu energeticky úsporného nájemního bydlení. Možností, jak zvýšit prostředky na energeticky účinné nájemní sociální bydlení, je využít část z prostředků, které jsou k dispozici v Modernizačním fondu a budou k dispozici v Sociálně klimatickém fondu.

Dále je třeba přijmout zákon o podpoře v bydlení, který zavádí povinnost zřídit kontaktní místa pro bydlení ve všech obcích s rozšířenou působností. Otevření kontaktních míst pro bydlení je nezbytné pro to, aby více domácností v energetické chudobě začalo čerpat příspěvek na bydlení, na který mají nárok a který jim může významně pomoci s náklady na energie a dostat je z energetické chudoby. Velká část domácností, které příspěvek na bydlení nečerpají, má nárok na příspěvek ve výši 3 až 6 tisíc Kč měsíčně. .

Také je třeba pracovat na posílení poradenství v oblasti snižování energetické chudoby pro jednotlivé domácnosti, např. na poradenství v energeticky šetrném hospodaření, využívání energeticky úsporných spotřebičů či při realizaci stavebních úprav uvedených výše. Ve všech těchto oblastech spustila vláda projekty, které pomáhají přímo v terénu.

5.1 Slovo úvodem k řešením energetické chudoby

Možnými řešeními energetické chudoby se podrobně zabývá studie [Energetická studie a její řešení](#).

Mezi řešení patří snižování energetické náročnosti bydlení, dávky kompenzující vysoké náklady na bydlení (v ČR příspěvek na bydlení), opatření zaměřená na snižování cen energií, slevy na energie či speciální tarify pro energeticky chudé, různá opatření částečně snižující spotřebu energií (úsporné spotřebiče) nebo aktivity zaměřené na spotřebitelské chování.

Předkládat řešení energetické chudoby nicméně nebylo cílem této analýzy. Proto na tomto místě pouze shrnujeme hlavní zjištění ke snižování energetické náročnosti bydlení jako stěžejnímu dlouhodobému řešení energetické chudoby a prezentujeme kvantifikaci možného dopadu vyššího čerpání příspěvku na bydlení jako hlavního rychlého řešení energetické

chudoby účinně kompenzujícího vysoké náklady na energie, dokud nedojde ke snížení energetické náročnosti bydlení.

5.2 Snižování energetické náročnosti bydlení

Jak vyplynulo ze studie [Energetická chudoba a její řešení](#), pro většinu (více než 80 %) populace v energetické chudobě (a zejména pak pro populaci ve strukturální energetické chudobě, která v ČR existovala v nemalém rozsahu i v dobách levných energií před energetickou krizí), platí, že žije v energeticky náročném bydlení.

Dlouhodobě (nejen finančně) udržitelné řešení energetické chudoby se neobejde bez výrazného a rozsáhlého snižování energetické náročnosti bydlení, a to nejen všeobecného snižování energetické náročnosti bydlení v ČR, ale speciálně a prioritně bez snižování energetické náročnosti bydlení energeticky chudých.

Existující politiky a programy je nezbytné rozšířit a doplnit o speciální programy zaměřené na domácnosti v energetické chudobě, konkrétně o 75% až 90% dotace na hluboké renovace pro chudé vlastníky, kteří si nemohou dovolit spoluúčast ve výši 50 % (a zpravidla jim nepomůže ani úvěr), jak doporučuje studie [Energetická chudoba a její řešení](#), ale také o nové programy snižování energetické náročnosti nájemního bydlení (také s nižší spoluúčastí než 50 %) doprovázené regulací, která stanoví minimální standard energetické náročnosti nájemního bydlení (s adekvátním přechodným obdobím).

Výstavba energeticky účinného sociálního bydlení

Finanční podpora snižování energetické náročnosti bydlení, která předpokládá nižší spoluúčast a nabízí vyšší míru krytí, by měla být dobře zacílená na nejohroženější domácnosti. Jak je vidět z Tabulky 19, nejohroženějších domácností, které se nacházejí v extrémní energetické chudobě, žije v bydlení s vysokou energetickou náročností přibližně 100 tisíc. Ovšem polovinu z nich (a větší část z vlastníků v extrémní energetické chudobě) představují domácnosti s osobou v čele starší 65 let. Jde tedy o domácnosti, které již mnohdy nemají dostatečný investiční horizont pro realizaci komplexní rekonstrukce adekvátně snižující vysokou energetickou náročnost jejich bydlení. Současně je jejich bydlení zpravidla zbytečně velké, není uzpůsobené pro život osob vysokého věku v domácím prostředí a/nebo nemusí být vhodně umístěné v dostupnosti zdravotních a sociálních služeb nezbytných pro seniory. Ze všech těchto důvodů u této populace v energetické chudobě v řadě případů dává větší smysl výstavba energeticky účinného obecního sociálního bydlení než snahy o snižování energetické náročnosti. Výhodou podpory výstavby obecního sociálního bydlení je také to, že je možné dosáhnout lepšího zacílení na ty nejpotřebnější než v případě dotačních programů na snižování energetické náročnosti typu Nová zelená úsporám. Řada obcí již totiž má propracované bodovací systémy pro identifikaci nejpotřebnějších žadatelů o pronájem obecního sociálního bytu. Obec může vytvořit speciální kategorii obecních bytů (vybudovaných z dotačního programu na budování energeticky účinného bydlení pro energeticky chudé) pro osoby v extrémní energetické chudobě se specifickými kritérii pro žadatele.

Náklad na výstavbu malometrážní bytové jednotky (v případě kdy obce disponuje pozemkem) může být obdobný nákladu na hloubkovou rekonstrukci starého domu s vysokou energetickou náročností. Současně dojde k významnějšímu snížení spotřeby energií než v případě rekonstrukce původního domu, protože energetická náročnost bytové jednotky bude v každém případě nižší než u domu, a to i u domu po hloubkové rekonstrukci.

Výstavba energeticky účinného obecního sociálního bydlení se nabízí i jako vhodné řešení situace nájemníků v extrémní energetické chudobě, a to nejen z řad seniorů, kterým nejistota bydlení na soukromém nájemním trhu snižuje šance na důstojné stáří, ale i samoživitelé, invalidních důchodců a dalších ohrožených skupin, které si obtížně mohou dovolit uhradit vysoké tržní nájemné. Sociální bydlení představuje pouze 0,4 % z bytového fondu v ČR, což je jedna z nejnižších hodnot ve vyspělém světě OECD (oproti např. 20 % v Rakousku, 7,6 % v Polsku, 4 % v Maďarsku).¹⁰ Každoročně se navíc uvolňují pouze přibližně 4 % obecního bytového fondu,¹¹ což znamená, že v celé České republice se aktuálně nabízí k pronájmu pouze přibližně 6 tisíc obecních bytů ročně. Potenciální cílovou skupinu obecního nájemního bydlení přitom tvoří významná část ze 720 tisíc domácností na soukromém nájemním trhu, na které negativně dopadá nestabilita a vysoké ceny nájemného v Česku.¹² Praktickou pomoc s bytovými projekty mohou nabídnout regionální centra podpory investic do bydlení Státního fondu podpora investic, která vznikla v krajích v roce 2024.¹³

¹⁰ Viz publikaci OECD. Housing Affordability in Cities in the Czech Republic. strana 15. Dostupné z: <https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/bcddcf4a-en.pdf?expires=1667468128&id=id&accname=guest&checksum=E31C465C90F07E-7201A63F6BAB826766>

¹¹ Viz Závěrečnou zprávu RIA k návrhu Zákona o podpoře v bydlení. Dostupné z: <https://odok.cz/portal/services/download/attachment/ALBSCY2LVPJT/>

¹² Viz data brief Ministerstva pro místní rozvoj k nájemnímu bydlení v Česku. Dostupné z: <https://mmr.gov.cz/getattachment/f9f64324-2264-4e00-9d16-518faa0b02cf/Data-brief.pdf.aspx?lang=cs-CZ&ext=.pdf>

¹³ Viz <https://mmr.gov.cz/cs/ostatni/web/novinky/v-krajich-zacala-fungovat-centra-podpory-investic>.

Tabulka 19: Domácnosti v extrémní energetické chudobě podle právního vztahu k bydlení, věku osoby v čele a energetické náročnosti bydlení

Právní vztah k bydlení	Věk osoby v čele	Vysoká energetická náročnost bydlení?		
		Ne, nebo nevíme	Velmi pravděpodobně	Celkem
Vlastnické bydlení	Do 65 let	30 tis.	20 tis.	50 tis.
	65 a více let	40 tis.	40 tis.	80 tis.
	Celkem	70 tis.	60 tis.	130 tis.
Nájemní bydlení	Do 65 let	40 tis.	30 tis.	70 tis.
	65 a více let	10 tis.	10 tis.	20 tis.
	Celkem	50 tis.	40 tis.	90 tis.
Celkem	Do 65 let	70 tis.	50 tis.	120 tis.
	65 a více let	50 tis.	50 tis.	100 tis.
	Celkem	120 tis.	100 tis.	220 tis.

Snižování energetické náročnosti bydlení jako řešení

Výstavba energeticky účinného obecního sociálního bydlení jako řešení

5.3 Vyšší čerpání příspěvku na bydlení

Pro obě nejzranitelnější skupiny, tedy chudé vlastníky rodinných domů (často seniory) a chudé nájemníky, platí, že s pomocí výše popsaných opatření zacílených na snižování energetické náročnosti jejich bydlení se nikdy nepodaří vyřešit energetickou chudobu všech chudých vlastníků a nájemníků. Proto je v případě obou těchto skupin, které tvoří dohromady tři čtvrtiny z populace v energetické chudobě (viz Tabulku 15 na straně 36), nezbytné současně pracovat s příspěvkem na bydlení jako nástrojem řešení energetické chudoby.

Pro chudé vlastníky zejména z řad seniorů platí, že mnohdy již nemají dostatečný investiční horizont pro realizaci hlubších rekonstrukcí, které by významněji snížily energetickou náročnost jejich (zpravidla vysoce energeticky náročného) bydlení. Mnohdy také ani nemají prostředky na finanční spoluúcast, která je nezbytná i v případech, kdy se renovace realizuje

s podporou dotace (viz s. 49–55 studie [Energetická chudoba a její řešení](#)). Senioři mohou realizovat (a realizují) částečné snížení energetické náročnosti s podporou Nové zelené úsporám light. To samo o sobě ovšem většinu z nich z energetické chudoby nedostane. Pro vymanění se z energetické chudoby je v případě většiny populace v energetické chudobě nezbytné snížit energetické výdaje přibližně na polovinu, což částečná rekonstrukce (výměna oken, zateplení půdy apod.) neumožní.

Ve výsledku tedy platí, že řešením energetické chudoby je u těchto populací současně částečná rekonstrukce a čerpání příspěvku na bydlení. Tyto nástroje řešení energetické chudoby se nevylučují, ale naopak doplňují (v případě částečné renovace bude příspěvek stále třeba, ale může být díky částečné rekonstrukci nižší, než by býval byl, kdyby k rekonstrukci nedošlo).

Pro chudé nájemníky zase platí, že jejich možnosti snížit energetickou náročnost svého bydlení jsou minimální a pronajímatel nemá příliš silné pobídky energetickou náročnost snižovat s ohledem na to, že náklady na energie jdou za nájemníkem. Příspěvek na bydlení je tedy klíčovým nástrojem snižování energetické chudoby nájemníků jako největší subpopulace v energetické chudobě.

Jak bylo zřejmé již ze studie [Energetická chudoba a její řešení](#), nejvýznamnějším „rychlým řešením“ energetické chudoby je navýšení čerpání příspěvku na bydlení domácnostmi, které na něj mají nárok, ale nepobírají jej. Míra čerpání příspěvku na bydlení oprávněnými domácnostmi v energetické chudobě se podle této Studie pohybovala pouze mezi 20 až 40 %. Mezi lety 2020 a 2023 sice došlo ke zvýšení počtu vyplacených příspěvků na bydlení, ve stejném období nicméně došlo s ohledem na dramatický růst cen energií (a nákladů na bydlení) k výraznému zvětšení populace, která má na příspěvek na bydlení nárok, takže míra čerpání příspěvku nevzrostla. Jak je vidět z Tabulky 16, aktuálně je v ČR přibližně 400 tisíc domácností, které jsou v energetické chudobě a mají nárok na příspěvek na bydlení vyšší než 1 tisíc Kč měsíčně, ale nepobírají jej.

Ve výsledku tak mezi lety 2020 a 2023 došlo ke snížení míry čerpání příspěvku na bydlení oprávněnou populací v energetické chudobě. Pokud se podíváme na čerpání příspěvku na bydlení domácnostmi, které mají nárok na příspěvek na bydlení vyšší než 1 tisíc Kč měsíčně, ukáže se, že tuto dávku pobírá jen přibližně 20 % z oprávněných domácností, jak je vidět z Tabulky 20. Obzvláště kritická je situace v případě seniorek v energetické chudobě. Z přibližně 230 tisíc seniorek ve věku 65 a více let, které žijí v energetické chudobě a mají nárok na příspěvek na bydlení vyšší než 1 tisíc Kč měsíčně, jich pouze přibližně 25 tisíc žije v domácnostech, které příspěvek čerpají. Míra čerpání příspěvku na bydlení mezi seniory v energetické chudobě s nárokem na příspěvek vyšší než 1 tisíc Kč měsíčně tedy dosahuje hodnoty pouze přibližně 9 %, jak je vidět z Tabulky 21.

Tabulka 20: Populace v energetické chudobě podle čerpání příspěvku na bydlení a přibližné výše příspěvku, na který má nárok

Čerpání příspěvku na bydlení	Přibližná výše příspěvku na bydlení, na který má domácnost nárok	Absolutní počty (v tis.)			
		Domácností	Osob	Děti do 18 let	Seniorů nad 65 let
V energetické chudobě a nepobírá příspěvek na bydlení	více než 5 tis./měs.	80	160	50	10
	3 až 5 tis./měs.	170	230	30	110
	1 až 3 tis./měs.	140	240	50	90
	Celkem nečerpá s nárokem 1 tis. a více	390	630	130	205
	do 1 tis./měs.	30	50	0	20
	Bez nároku	110	290	60	90
	Nevíme	60	90	20	50
	Celkem	590	1080	210	360
V energetické chudobě a pobírá příspěvek na bydlení	více než 5 tis./měs.	40	110	50	10
	3 až 5 tis./měs.	40	80	30	10
	1 až 3 tis./měs.	20	40	10	5
	do 1 tis./měs.	0	0	0	0
	Bez nároku	0	0	0	0
	Nevíme	0	0	0	0
	Celkem	100	230	90	25
Celková populace v energetické chudobě	více než 5 tis./měs.	120	280	100	20
	3 až 5 tis./měs.	210	310	60	120
	1 až 3 tis./měs.	160	290	60	90
	Celkem s nárokem 1 tis. a více	490	880	220	230
	do 1 tis./měs.	30	60	10	20
	Bez nároku	110	300	70	90
	Nevíme	60	100	20	50
	Celkem	690	1330	310	390

Tabulka 21: Čerpání příspěvku na bydlení populací v energetické chudobě, která má na příspěvek na bydlení nárok

Přibližná výše příspěvku na bydlení, na který má domácnost nárok	Míra čerpání příspěvku na bydlení oprávněnými domácnostmi v energetické chudobě			
	Domácností	Osob	Děti do 18 let	Seniorů nad 65 let
více než 5 tis./měs.	33 %	43 %	50 %	50 %
3 až 5 tis./měs.	19 %	26 %	50 %	8 %
1 až 3 tis./měs.	13 %	17 %	17 %	0 %
Celková míra čerpání u populace v energetické chudobě s nárokem na příspěvek na bydlení ve výši 1 tis. Kč/měs. a více	20 %	28 %	41 %	9 %

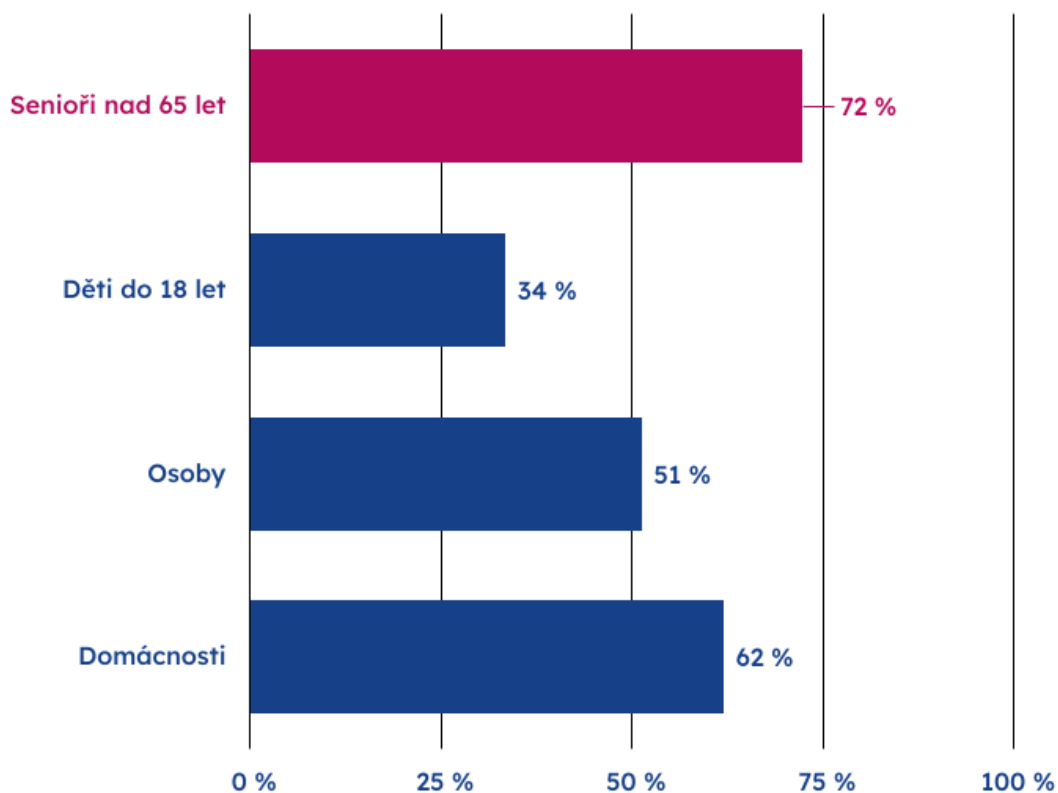
Ukazuje se, že zpřístupňování příspěvku na bydlení, k němuž došlo mezi lety 2020 a 2023 skrze digitalizaci a další zjednodušení, bohužel samo o sobě nepostačuje jako nástroj zvýšení míry jeho čerpání. Nepřekvapivě to platí zejména právě v případě seniorů.¹⁴

Je zřejmé, že pro to, aby došlo k významnějšímu zvýšení čerpání (tzv. take-up) příspěvku na bydlení oprávněnou populací, je **nezbytné přijmout zákon o podpoře v bydlení připravený Ministerstvem pro místní rozvoj a Ministerstvem práce a sociálních věcí**. Tento zákon zavádí povinnost zřídit kontaktní místo pro bydlení ve všech obcích s rozšířenou působností, čímž umožní vybudování základní infrastruktury nízkoprahového poradenství v oblasti bydlení napříč ČR. Je to podstatné – ze zkušeností z obcí, které provozují kontaktní místo pro bydlení, totiž vyplývá, že právě senioři jsou tím, kdo často služeb kontaktních míst pro bydlení využívá. Tento fakt není překvapivý: návštěvu úřadu práce (nebo i sociálního odboru obce) může řada seniorů vnímat jako stigma, nehledě na to, že v některých obcích jsou značně vytíženy.

Zvýšením take-upu příspěvku na bydlení pomocí kontaktních míst pro bydlení by mohlo dojít k významnému snížení rozsahu energetické chudoby v ČR, jak je vidět z Grafu 9. Obrovský dopad na snížení energetické chudoby by mělo zvýšení čerpání příspěvku nepřekvapivě právě v případě seniorů, kteří čerpání příspěvku jako možnosti, jak se dostat z prekérní finanční situace, stále zpravidla nevyužívají, jak bylo vysvětleno výše (dopad je nižší v případě dětí – jak kvůli tomu, že příspěvek větší část rodin už čerpá, tak také proto, že jeho výše nemusí být v případě velmi chudých dostatečná pro to, aby je dostala z energetické chudoby).

¹⁴ Přičemž právě v případě seniorek a seniorů je zvýšení čerpání příspěvku na bydlení klíčovým nástrojem pro řešení energetické chudoby s ohledem na omezené možnosti snižování energetické náročnosti jejich bydlení, jak bylo vysvětleno výše.

Graf 9: O kolik % by se snížila energetická chudoba populace, pokud by příspěvek na bydlení začaly pobírat domácnosti, které na něj mají nárok, ale nečerpají jej*

* Data umožňují modelovat dopad čerpání příspěvku na bydlení na energetickou chudobu indikovanou vysokými výdaji na energie (a chudobou) – tento indikátor je přítomen u 79 % domácností v energetické chudobě.

Závěr

V energetické chudobě se nachází přibližně 1,3 milionu obyvatel ČR. Z toho přibližně 300 tisíc jsou děti do 18 let a 400 tisíc senioři ve věku 65 a více let. V extrémní energetické chudobě se nachází přibližně 440 tisíc osob. Těmto lidem kvůli vysokým výdajům na energie zbývá po uhrazení nákladů na bydlení a energie na život méně než 95 % populace ČR a velmi často trpí materiální deprivací.

Nejvíce ohrožené energetickou chudobou jsou samoživitelky, nízkopříjmové rodiny s dětmi a osamělé seniorky. Největší dvě populace v energetické chudobě tvoří nájemníci a chudí vlastníci rodinných domů. Míra ohrožení energetickou chudobou je nicméně vyšší mezi nájemníky než mezi vlastníky nemovitostí.

Mezi lety 2020 a 2023 došlo k téměř zdvojnásobení počtu obyvatel ČR, kteří se nacházejí v energetické chudobě. Výrazně častěji než ostatní se v energetické chudobě nacházejí lidé s nízkými příjmy v prvních třech příjmových decilech. V energetické chudobě se ovšem nenacházejí zdaleka všichni chudí. Energetická chudoba je zpravidla důsledkem kombinace nízkých příjmů s vysokými náklady na energie, které jsou primárně způsobené vysokou energetickou náročností bydlení (70 % energetické spotřeby domácností, u energeticky chudých i více, jde na vytápění).

Seznam tabulek a grafů

Seznam tabulek

Tabulka 1: Populace v domácnostech, které přiznávají, že si nemohou dovolit dostatečně vytápět byt

Tabulka 2: Populace v energetické chudobě, která uvádí, že si nemůže dovolit dostatečně vytápět byt, podle typu stavby a právního titulu k užívání bytu

Tabulka 3: Obyvatelstvo ČR podle příjmu a typu bydlení

Tabulka 4: Populace v domácnostech, které přiznávají dluhy na energiích

Tabulka 5: Populace s podprůměrnými příjmy (do 5. decilu) podle podílu výdajů na energie a chudoby

Tabulka 6: Srovnání populace, která je v energetické chudobě kvůli vysokému podílu výdajů na energie na příjmech, se zbytkem populace ČR

Tabulka 7: Hodnoty vybraných indikátorů u domácností v energetické chudobě ve srovnání s všeobecnou populací

Tabulka 8: Domácnosti v extrémní energetické chudobě podle právního vztahu k bydlení, věku osoby v čele a velikosti obce (v tis. domácností)

Tabulka 9: Populace v energetické chudobě podle kombinace indikátorů energetické chudoby, které byly přítomné v případě jejich domácnosti

Tabulka 10: Populace v energetické chudobě podle typu domácnosti

Tabulka 11: Přibližná energetická náročnost bydlení českých domácností podle typu stavby

Tabulka 12: Energetická účinnost bydlení českých domácností podle právního vztahu k bydlení

Tabulka 13: Populace v energetické chudobě podle typu stavby a právního titulu k užívání bytu

Tabulka 14: Populace v energetické chudobě podle typu stavby a právního titulu k užívání bytu

Tabulka 15: Populace v energetické chudobě podle charakteristik bydlení a výskyt rizikových faktorů energetické chudoby

Tabulka 16: Populace v energetické chudobě podle velikosti obce

Tabulka 17: Populace v energetické chudobě podle kraje bydliště

Tabulka 18: Vývoj indikátorů energetické chudoby mezi lety 2020 a 2023 (absolutní čísla = tisíce)

Tabulka 19: Domácnosti v extrémní energetické chudobě podle právního vztahu k bydlení, věku osoby v čele a energetické náročnosti bydlení

Tabulka 20: Populace v energetické chudobě podle čerpání příspěvku na bydlení a přibližné výše příspěvku, na který má nárok

Tabulka 21: Čerpání příspěvku na bydlení populací v energetické chudobě, která má na příspěvek na bydlení nárok

Seznam grafů

Graf 1: Podíl osob v materiální deprivaci podle toho, zda se domácnost nachází v energetické chudobě (či extrémní energetické chudobě)

Graf 2: Populace v energetické chudobě a v extrémní energetické chudobě

Graf 3: Populace (počet osob) v energetické chudobě podle toho, zda byl v případě jejich domácnosti přítomen indikátor energetické chudoby

Graf 4: Výskyt energetické chudoby u základních typů domácností (podle složení domácnosti)

Graf 5: Výskyt energetické chudoby podle příjmu na spotřební jednotku a typu domácnosti

Graf 6: Výskyt energetické chudoby podle energetického výdaje na m² a podlahové plochy na osobu

Graf 7: Podíl obyvatel v energetické chudobě v obcích různé velikostní kategorie

Graf 8: Porovnání velikosti populace v energetické chudobě v roce 2023 s rokem 2020

Graf 9: O kolik % by se snížila energetická chudoba populace, pokud by příspěvek na bydlení začaly pobírat domácnosti, které na něj mají nárok, ale nečerpají jej

Přílohy

Příloha 1: 20 % příjmů vynaložených na energie jako jedno z kritérií energetické chudoby

V této analýze došlo k mírné úpravě hranice pro zařazení domácnosti mezi domácnosti s vysokým podílem příjmů vynaložených na energie oproti Metodice *Energetická chudoba a zranitelný zákazník* i studii [Energetická chudoba a její řešení](#), které shodně pracovaly s dvojnásobkem mediánu podílu příjmů vynaložených na energie jako s hranicí pro energetickou chudobu. Tato analýza pracuje namísto toho s hranicí 20 % příjmů vynaložených na energie jako jedním z kritérií energetické chudoby. Hlavním důvodem je skutečnost, že v důsledku dramatického (plošného) zvýšení cen energií mezi lety 2020 a 2023 došlo ke zvýšení mediánového podílu příjmů domácností vynaložených na energie z 9 % na 11 % a tudíž ke zvýšení dvojnásobku mediánu z 18 % na 22 %. Z toho vyplývá, že pokud by se tato analýza držela původního vymezení, mezi energeticky chudé by byli zahrnuti pouze lidé, kteří vynakládají na energie více než 22 % svých příjmů. To by jistě bylo možné, a zůstalo by tím zachováno pojetí energetické chudoby jako čistě *relativní energetické chudoby*, kdy jsou za energeticky chudé považováni pouze ti, kdo vynakládají na energie relativně více (dvakrát více) než je běžné, nehledě na to, jak vysoká hranice dvojnásobku běžného energetického výdaje je.

Důsledkem tohoto pojetí by ovšem bylo, že mezi populaci v energetické chudobě by nebyla zahrnuta (protože její energetický výdaj je pod dvojnásobkem mediánu) ta část lidí, kteří se nacházejí v chudobě (spolu)způsobené vysokými náklady na energie, a které tedy dává smysl zahrnovat mezi energeticky chudé. Nejedná se o malou populaci – aktuálně se v chudobě nachází přibližně 180 tisíc osob, které vynakládají na energie více než 20 % svých příjmů, ovšem méně než dvojnásobek mediánu, tedy 22 % svých příjmů (jejich energetický výdaj je mezi 20 a 22 %). Vyloučení těchto lidí z populace energetických chudých nedává smysl s ohledem na to, že jde o osoby, které se jednoznačně nacházejí v chudobě (spolu)způsobené vysokými výdaji na energie.

Hranice 20 % příjmů vynaložených na energie byla uplatněna místo dvojnásobku mediánu i z dalších důvodů, například proto, že díky tomu dochází k přiblížení čistě relativistické konceptualizace energetické chudoby směrem k pojetí, které pracuje s určitou pevnou hranicí jako maximálním společensky akceptovatelným podílem výdajů na pokrytí základních potřeb (jakými jsou bydlení a energie). Kupříkladu situace, kdy má domácnost nadměrné náklady na bydlení, je napříč Evropou jasně definována pevnou hranicí 40 % příjmů vynaložených na bydlení nebo vyšší hodnotou (česká legislativa pracuje s mírnější hranicí 30 % příjmů u příspěvku na bydlení). Hranice 20 % příjmů vynaložených na energie dává smysl právě proto, že jde o polovinu hodnoty 40 % uplatňované pro celkové náklady

na bydlení. Její výhodou oproti dvojnásobku mediánu je také jednoduchost a vyšší srozumitelnost a stálost.

Konečně, což je velmi podstatné, uplatnění fixní hranice 20 % dává větší smysl než dvojnásobek mediánu, pokud je cílem analyzovat vývoj populace vysoce zatížené náklady na energie (a to nejen relativně vůči ostatním, ale absolutně) v čase. To se dobře demonstrovalo při porovnání energetické chudoby v roce 2020 s rokem 2023, kdy došlo k výraznému plošnému zvýšení cen energií. Pokud bychom se drželi původního pojetí, budeme při porovnání energetické chudoby v roce 2020 s rokem 2023 porovnat velikost populace, která vydává více než 18 % příjmů na energie s populací, která vydává více než 22 %. Pokud namísto toho uplatníme fixní hranici 20 %, umožní nám to sledovat vývoj velikosti populace splňující stejné kritérium (obdobně jako se sleduje vývoj populace s nadměrnými náklady na bydlení).

Příloha 2: Vzorek SILC 2023 v krajích ČR

Tabulka 22: Počty respondentů (samostatně hospodařících domácností) ve vzorku SILC 2023 podle kraje bydliště a právního vztahu k bydlení

Kraj (skutečné bydliště respondenta)	Právní vztah k bydlení			Celkem
	Vlastnické bydlení	Nájemní bydlení	Bydlení u příbuzných / známých (apod.)	
Praha	610	264	39	913
Středočeský kraj	857	112	82	1 051
Jihočeský kraj	434	106	42	582
Plzeňský kraj	351	83	25	459
Karlovarský kraj	133	49	15	197
Ústecký kraj	486	184	31	701
Liberecký kraj	273	94	33	400
Královéhradecký kraj	291	41	46	378
Pardubický kraj	352	61	30	443
Kraj Vysočina	359	48	55	462
Jihomoravský kraj	802	155	41	998
Olomoucký kraj	343	90	47	480
Zlínský kraj	332	40	64	436
Moravskoslezský kraj	655	255	110	1 020
Česká republika	6 278	1 582	660	8 520